

REFERAT DE APROBARE

**la măsurile Autorității Naționale pentru Administrare și Reglementare în Comunicații de
identificare, analiză și reglementare a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de
transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor
publice de programe de televiziune și de radiodifuziune**

Cuprins

Capitolul I Introducere 4

1.1. Cadrul legislativ. Scopul demersului de identificare și analiză a piețelor corespunzătoare serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune și de radiodifuziune.	4
1.2. Evoluția cadrului de reglementare cu privire la piața relevantă de gros a serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale în vederea recepționării de către utilizatorii finali	6
1.2.1. Piața relevantă de gros a serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale în vederea recepționării de către utilizatorii finali, în conformitate cu Recomandările CE privind piețele relevante care pot face obiectul unor reglementări ex ante	6
1.2.2. Abordarea ANCOM cu privire la piața de gros a serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale în vederea recepționării de către utilizatorii finali.....	7
1.3. Structura pieței serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale și aspecte relevante cu privire la cadrul de reglementare actual din România	9
1.3.1. Servicii de programe audiovizuale recepționate în mod gratuit („free to air”) de către utilizatorii finali	10
1.3.2. Servicii de transmisie a programelor audiovizuale contra cost (pe bază de abonament)	16
1.3.3. Cadrul legal privind furnizarea de servicii de programe audiovizuale în România	19
1.3.4. Stadiul actual de implementare a serviciilor de transmisie în format digital prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor de programe audiovizuale în România și implicațiile asupra furnizării serviciilor de transmisie în format analogic.....	22

Capitolul II Piețele relevante aferente serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe audiovizuale..... 25

2.1. Definiția actuală a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe audiovizuale	25
2.2. Identificarea pieței relevante a produsului	26
2.2.1. Analiză de substituibilitate între serviciile de transmisie în format analogic a programelor audiovizuale private și serviciile de transmisie în format analogic a programelor audiovizuale publice.....	26
2.2.2. Analiză de substituibilitate între serviciile de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe audiovizuale și serviciile de transmisie prin intermediul rețelilor de cablu, a sistemelor de comunicații prin satelit (inclusiv de tip DTH) și, respectiv, a rețelilor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe (IPTV)	27
2.2.3. Analiză de substituibilitate între serviciile de transmisie a serviciilor publice de radiodifuziune și serviciile de transmisie prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a programelor publice de televiziune	35
2.2.4. Analiză de substituibilitate între serviciile de transmisie a serviciilor publice de radiodifuziune în banda de frecvențe AM și serviciile de transmisie prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a programelor de radiodifuziune în banda de frecvențe FM	36
2.2.5. Analiză de substituibilitate între serviciile de transmisie a serviciilor publice de programe de audiovizuale la nivel național și serviciile de transmisie a serviciilor publice de programe audiovizuale la nivel local	36
2.3. Identificarea pieței geografice relevante	38
2.4. Concluzii cu privire la piețele relevante identificate.....	38

Capitolul III Definirea piețelor relevante susceptibile de reglementare *ex ante*..... 39

3.1. Bariere ridicate și netranzitorii la intrarea pe piață	39
3.2. Absența caracteristicilor pieței analizate care să indice evoluția acesteia către concurență efectivă.....	39
3.3. Insuficiența legislației concurenței.....	40
3.4. Concluzii cu privire la piețele relevante susceptibile de a fi reglementate <i>ex ante</i> identificate	40

Capitolul IV Analiza situației concurențiale pe piețele relevante ale serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe audiovizuale și determinarea eventualilor furnizori cu putere semnificativă pe aceste piețe..... 41

4.1. Cadrul legal	41
4.2. Cota de piață și stabilitatea acesteia	42
4.3. Evaluarea barierelor la intrarea pe piață și a concurenței potențiale	43
4.4. Puterea de contracarare a cumpărătorilor	44
4.5. Concluzii cu privire la identificarea potențialilor furnizori cu putere semnificativă pe piețele serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune și radiodifuziune	46
4.6. Retragera obligațiilor impuse în sarcina Societății Naționale de Radiocomunicații S.A.	46
4.7. Intrarea în vigoare a retragerii obligațiilor.....	47

Capitolul I Introducere

1.1. Cadrul legislativ. Scopul demersului de identificare și analiză a piețelor corespunzătoare serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune și de radiodifuziune.

Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (denumită în continuare *ANCOM* sau *Autoritatea*) are obligația, în conformitate cu prevederile art. 15 și 16 din Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru comun de reglementare pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/140/CE (denumită în continuare *Directiva-cadru*), transpuse în dreptul intern prin dispozițiile Capitolului VII din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011 privind cadrul general de reglementare a comunicațiilor electronice, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 140/2012, cu modificările și completările ulterioare, de a proceda la definirea și analizarea piețelor relevante din sectorul comunicațiilor electronice din România susceptibile de a fi reglementate *ex ante*. În acest demers, în conformitate cu dispozițiile art. 92 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, ANCOM trebuie să țină seama de recomandarea Comisiei Europene privind piețele de produse și servicii din sectorul comunicațiilor electronice ale căror caracteristici pot justifica impunerea unor obligații specifice în sarcina furnizorilor de rețele sau de servicii de comunicații electronice cu putere semnificativă pe piață („piețe susceptibile de reglementare *ex ante*”), adoptată în conformitate cu art. 15 alin. (1) din Directiva-cadru, precum și de instrucțiunile Comisiei Europene pentru efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață în conformitate cu cadrul de reglementare comunitar pentru rețele și servicii de comunicații electronice, adoptate în conformitate cu art. 15 alin. (2) din Directiva-cadru (denumite în continuare *Instrucțiunile CE*). În conformitate cu dispozițiile art. 92 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, ANCOM poate identifica și alte piețe relevante decât cele incluse în recomandarea prevăzută la art. 15 alin. (1) din Directiva-cadru.

Recomandarea Comisiei Europene 2007/879/CE privind piețele relevante de produse și de servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări *ex ante*, în conformitate cu Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice, adoptată în anul 2007 în temeiul articolului menționat din Directiva-cadru, a fost înlocuită de Recomandarea Comisiei Europene 2014/710/EU privind piețele relevante de produse și de servicii din sectorul comunicațiilor electronice care pot face obiectul unei reglementări *ex ante*, în conformitate cu Directiva 2002/21/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind un cadru de reglementare comun pentru rețelele și serviciile de comunicații electronice (denumită în continuare *Recomandarea Comisiei Europene 2014/710/EU*), publicată în Jurnalul Oficial al Comunității Europene la data de 9 octombrie 2014. Instrucțiunile Comisiei Europene 2002/C165/03 pentru efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață în conformitate cu cadrul de reglementare comunitar pentru rețele și servicii de comunicații electronice (Instrucțiunile CE) au fost adoptate în anul 2002 și publicate în Jurnalul Oficial al Comunității Europene la data de 11 iulie 2002.

Scopul realizării prezentei analize de piață este evaluarea necesității definirii și, după caz, definirea piețelor relevante de gros susceptibile de reglementare *ex ante* în ceea ce privește serviciile de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune și radiodifuziune, precum și analizarea situației concurențiale pe piețele astfel definite, în sensul determinării eventualelor furnizori cu putere semnificativă, și stabilirea măsurilor de reglementare *ex ante* necesare pe piețele analizate.

Aceste piețe¹ nu mai sunt incluse în Recomandarea Comisiei Europene 2014/710/UE, dar, având în vedere necesitatea reanalizării piețelor relevante specifice serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune și radiodifuziune prin prisma reglementărilor *ex ante* în vigoare existente pe aceste piețe, ANCOM consideră ca fiind justificată devierea de la forma actuală a Recomandării CE. Astfel, pentru definirea unor piețe relevante susceptibile de reglementare *ex ante* diferite de cele incluse în Recomandarea CE, potrivit prevederilor art. 2 din acest document, ANCOM trebuie să verifice, în primul rând, îndeplinirea „testului celor trei criterii”². De asemenea, conform recitalului (22) din Recomandarea CE, autoritățile naționale de reglementare ar trebui să analizeze îndeplinirea „testului celor trei criterii” în cazul acelor piețe cuprinse în Recomandarea CE 2003/311/CE, respectiv în Recomandarea CE 2007/879/CE, dar care nu se mai regăsesc în Recomandarea CE 2014/710/UE, în situația existenței unor măsuri de reglementare în vigoare pe acestea, astfel încât să decidă, în baza circumstanțelor naționale specifice, dacă piețele respective mai sunt susceptibile de reglementare *ex ante* sau nu.

Serviciile de transmisie a programelor audiovizuale sunt, în conformitate cu dispozițiile art. 4 alin. (1) pct. 9 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011 privind comunicațiile electronice, aprobată, cu modificări și completări, prin Legea nr. 140/2012, cu modificările și completările ulterioare, servicii de comunicații electronice, iar sistemele de transmisie care asigură mijloacele necesare furnizării de servicii de programe audiovizuale utilizatorilor finali sunt rețele de comunicații electronice, potrivit art. 4 alin. (1) pct. 6 din același act normativ. Prin urmare, serviciile de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe audiovizuale vor fi analizate potrivit prevederilor legale specifice sectorului comunicațiilor electronice. În același timp, conținutul serviciilor de programe audiovizuale, precum și serviciile prin care se exercită controlul editorial asupra conținutului nu constituie servicii de comunicații electronice, astfel încât difuzarea conținutului serviciilor de programe audiovizuale nu intră sub incidența cadrului de reglementare din domeniul comunicațiilor electronice.

Precedenta analiză de piață a fost realizată de ANCOM în cursul anului 2008, Autoritatea identificând trei piețe relevante ale produsului corespunzătoare serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune și de radiodifuziune susceptibile de reglementare *ex ante*. Pe piețele relevante identificate, respectiv pe *pieța serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune*, pe *pieța serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM* și pe *pieța serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în bandă de frecvențe AM*, Societatea Națională de Radiocomunicații S.A. a fost identificată ca furnizor cu putere semnificativă. Astfel, prin Decizia președintelui ANC nr. 169/2009³, i-a fost impusă operatorului cu putere semnificativă pe piață obligația de control al tarifelor, inclusiv de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri pe baza unui sistem de contabilitate a costurilor realizat în conformitate cu regulamentul aprobat de Autoritate.

¹Piețele relevante corespunzătoare pieței serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune și radiodifuziune aferente pieței nr. 18 din Recomandarea Comisiei Europene 2003/311/CE.

²În vederea identificării unor piețe relevante diferite de cele incluse în Recomandarea CE, autoritățile de reglementare trebuie să analizeze dacă sunt îndeplinite, în mod cumulativ, următoarele criterii: existența unor bariere ridicate și netranzitorii la intrarea pe piață (de natură structurală, legală sau care țin de reglementare); lipsa caracteristicilor piețelor analizate care să determine evoluția acestora către concurență efectivă (acest criteriu se analizează chiar și în condițiile existenței unor bariere ridicate la intrarea pe piață); insuficiența legislației din domeniul concurenței pentru rezolvarea problemelor concurențiale identificate.

³Decizia președintelui ANC nr. 169/2009 privind desemnarea Societății Naționale de Radiocomunicații ca furnizor cu putere semnificativă pe piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune, pe piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM și pe piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe AM, disponibilă la:

http://www.ancom.org.ro/uploads/forms_files/115099160_decizia_2009_169.pdf.

În concluzie, acest document vizează revizuirea definițiilor piețelor relevante identificate în analiza de piață precedentă și a obligațiilor impuse în sarcina Societății Naționale de Radiocomunicații S.A. pe piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune, pe piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM și, respectiv, pe piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe AM, respectiv oportunitatea definirii unor piețe relevante noi, analizarea situației concurențiale pe piețele relevante definite și impunerea remediilor adecvate problemelor concurențiale identificate, dacă este cazul.

Având în vedere cazul particular al pieței serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe audiovizuale (care va fi detaliat în următoarele capitole), perioada de timp avută în vedere de ANCOM până la efectuarea următoarei revizuiți a definiției piețelor relevante și a situației concurențiale pe acestea (orizontul de timp al analizei) este de cel mult doi ani de la data adoptării și intrării în vigoare a prezentelor măsuri.

1.2. Evoluția cadrului de reglementare cu privire la piața relevantă de gros a serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale în vederea recepționării de către utilizatorii finali

1.2.1. Piața relevantă de gros a serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale în vederea recepționării de către utilizatorii finali, în conformitate cu Recomandările CE privind piețele relevante care pot face obiectul unor reglementări ex ante

În Recomandarea CE 2003/311/CE, piața de gros a serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale în vederea recepționării de către utilizatorii finali a fost definită în sens larg, incluzând toate serviciile de transmisie a programelor audiovizuale, indiferent de suportul sau tipul de rețea de comunicații electronice utilizat pentru asigurarea distribuției conținutului programelor audiovizuale – sisteme radioelectrice terestre, rețele de cablu, sisteme de comunicații prin satelit sau tehnologie xDSL. Deși, la momentul respectiv, serviciile de acces la internet în bandă largă erau într-un stadiu de dezvoltare incipient, în contextul prezentei analize de piață devin relevante și serviciile de transmisie a programelor audiovizuale furnizate prin intermediul rețelei de acces la internet în bandă largă, putând fi considerate parte integrantă a pieței relevante definite de Comisie în anul 2003.

După cum a fost menționat anterior, piața serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale în vederea recepționării de către utilizatorii finali a fost eliminată din versiunile următoare ale Recomandării Comisiei privind piețele relevante susceptibile de reglementare *ex ante* din considerente legate, în principal, de tendințele viitoare așteptate pe piață și a influenței acestora asupra rezultatului aplicării „testului celor trei criterii”, dar și ca urmare a concluziilor primelor runde de analize pe această piață, la care au ajuns autoritățile de reglementare din statele membre ale Uniunii Europene. Astfel, progresul tehnologic și, în particular, trecerea de la transmisia în format analogic la transmisia în format digital au determinat fundamentarea deciziei Comisiei de a elimina piața de gros a serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale din versiunile ulterioare ale Recomandării, neputându-se concluziona, în general, că cel de-al doilea criteriu este îndeplinit, piața tinzând către concurență efectivă. De asemenea, excluderea pieței serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale din Recomandarea CE s-a întemeiat și pe raționamentul conform căruia potențialele probleme concurențiale pe piață pot fi înlăturate prin aplicarea prevederilor existente în legislația concurenței (cel de-al treilea criteriu) sau prin alte tipuri de măsuri de reglementare (spre exemplu, obligații de tip „*must carry*”, în situația în care un număr semnificativ de utilizatori finali folosesc o anumită platformă/rețea ca mijloc principal pentru a recepționa servicii de programe audiovizuale). Deși modul în care au fost impuse obligațiile de tip „*must carry*” diferă de la un stat la altul, principiul conform căruia eventualele probleme de acces la o rețea utilizată pentru transmisia serviciilor de programe audiovizuale pot fi rezolvate prin intermediul

art. 31 din Directiva 2002/22/EC a Parlamentului European și a Consiliului privind serviciul universal și drepturile utilizatorilor cu privire la rețelele și serviciile de comunicații electronice, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2009/136/CE (denumită în continuare *Directiva privind serviciul universal*), dacă serviciile de programe satisfac nevoi de interes general, rămâne valabil.

În ceea ce privește situația de la nivelul Uniunii Europene, la începutul anului 2017, alte 11 autorități de reglementare din statele membre au identificat ca fiind relevante și continuă să reglementeze anumite piețe corespunzătoare pieței serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale în vederea recepționării de către utilizatorii finali⁴. De asemenea, în afară de statele din Uniunea Europeană în care piața serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale în vederea recepționării de către utilizatorii finali nu a fost analizată sau notificată din motive temeinic justificate, cu câteva excepții, în restul statelor membre care inițial au analizat și impus obligații pe această piață, analizele de piață au dus la concluzia că testul celor trei criterii nu mai este îndeplinit, piața respectivă nemaifiind susceptibilă de reglementare *ex ante*⁵ deoarece, în general, cel de-al doilea criteriu nu a mai fost îndeplinit, piața tinzând către concurență efectivă în orizontul de timp al analizei.

Referitor la delimitarea piețelor relevante ale produsului corespunzătoare pieței serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale în vederea recepționării de către utilizatorii finali, este de subliniat că aceste piețe relevante au fost definite, în general, la un nivel de detaliu destul de mare, ținând cont de criterii cum ar fi platforma utilizată (sisteme radioelectrice terestre, rețele de cablu, rețele de acces la internet în bandă largă, sisteme de comunicații prin satelit), modul în care este realizată transmisia serviciilor de programe (în format analogic sau digital), tipul semnalului/serviciului de programe audiovizuale transmis (televiziune sau radiodifuziune) sau aria de acoperire a rețelelor (la nivel local sau național). Situațiile din Polonia sau Spania reprezintă excepții în cazul cărora piața relevantă identificată a fost definită în sens larg și corespunde serviciilor de transmisie a programelor de radiodifuziune și televiziune în vederea recepționării de către utilizatorii finali, atât transmisia în format analogic, cât și cea în format digital, indiferent de tipul de programe audiovizuale transmise (televiziune sau radiodifuziune), fiind parte a aceleiași piețe relevante. De asemenea, în ceea ce privește transmisia digitală a programelor de televiziune pe cale radioelectrică terestră, există autorități de reglementare care au identificat piețe relevante ale produsului specifice, cum ar fi, spre exemplu, piața de gros corespunzătoare serviciilor de transmisie a programelor de televiziune furnizate la nivelul multiplexurilor⁶.

În ceea ce privește remediile impuse în situația în care au fost desemnați furnizori cu putere semnificativă pe piețele relevante, în funcție de problemele concurențiale identificate, majoritatea autorităților de reglementare au impus setul complet de remedii, respectiv obligația de acces, de nediscriminare, de transparență (incluzând, în cele mai multe cazuri, obligația de a publica o ofertă de referință), de control al tarifelor, inclusiv obligația de fundamentare a acestora în funcție de costuri.

1.2.2. Abordarea ANCOM cu privire la piața de gros a serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale în vederea recepționării de către utilizatorii finali

În cazul piețelor relevante care nu mai sunt incluse în lista prevăzută în Recomandarea CE, precum piața de gros a serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale în vederea recepționării de către utilizatorii finali, autoritățile de reglementare nu mai au obligația de a realiza o nouă analiză de piață, cu excepția situației în care, anterior, au fost impuse obligații în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă pe această piață. În acest din urmă caz, obligațiile existente trebuie revizuite și pot fi retrase numai în condițiile în care, date fiind

⁴Sursa: <http://www.cullen-international.com/product/applications/MarketAnalysis/intro.htm#market2003> – Austria, Cipru, Finlanda, Franța, Germania, Ungaria, Irlanda, Lituania, Polonia, Spania și, respectiv, Suedia.

⁵Spre exemplu, în Danemarca, Estonia, Italia, Malta, Norvegia, Slovacia, respectiv Slovenia.

⁶Spre exemplu, în Franța sau Irlanda.

condițiile naționale specifice, testul celor trei criterii nu mai este îndeplinit sau dacă piața este competitivă, neputându-se identifica operatori care să dețină putere semnificativă de piață.

Referitor la situația specifică pe piața din România, respectiv la faptul că necesitatea reglementării a fost justificată de existența unor probleme concurențiale datorate, în principal, barierei de natură legală, care determinau condiții diferite cu privire la cerere și ofertă în comparație cu alte segmente de piață în ceea ce privește transmisia în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de televiziune și radiodifuziune, este important de menționat că barierele de natură legală care au determinat reglementarea piețelor relevante identificate în precedenta analiză de piață sunt, în continuare, prezente. Astfel, în România, radiodifuzorii publici nu au posibilitatea de a realiza transmisia serviciilor de programe audiovizuale utilizând propriile rețele de comunicații electronice (adică prin auto-furnizarea serviciilor de transmisie la nivel de gros), ci sunt obligați să apeleze în mod exclusiv la serviciile de transmisie oferite de către Societatea Națională de Radiocomunicații S.A. (denumită în continuare SNR), furnizor desemnat cu putere semnificativă pe piețele relevante identificate în precedenta analiză de piață.

În anul 2004, Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informației (MCTI) a emis SNR „Licența de difuzare pe cale radioelectrică a serviciilor publice de radiodifuziune și televiziune” (denumită în continuare licența), conform căreia SNR a dobândit dreptul exclusiv de a utiliza anumite frecvențe radio în scopul transportului și difuzării cu mijloace radio a serviciilor publice de radiodifuziune și televiziune. Așadar, SNR este singurul furnizor de rețele publice de comunicații electronice care poate asigura transmisia inițială în format analogic a serviciilor publice de programe audiovizuale prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre, transportul semnalelor prin rețeaua de comunicații electronice pe care o operează și transmiterea finală, în integralitate și fără nicio modificare, a acestor programe, în vederea recepționării de către utilizatorii finali. Licența a fost emisă cu o perioadă de valabilitate de 9 ani, aceasta expirând în anul 2013. Ulterior, licența acordată SNR a fost prelungită, cu caracter temporar, până la data de 31 decembrie 2019, cu respectarea anumitor condiții și limitări.

Asfel, referitor la serviciile de transmisie pe cale radioelectrică terestră a programelor publice de televiziune, considerând categoriile de benzi de frecvență asupra cărora a fost acordat dreptul de utilizare către SNR (banda UHF, respectiv banda VHF), odată cu împlinirea termenului prevăzut de „Strategia privind tranziția de la televiziunea analogică terestră și implementarea serviciilor multimedia digitale la nivel național”⁷, respectiv 17 iunie 2015⁸, a încetat utilizarea benzilor de frecvență 474 – 790 Mhz (banda UHF), în scopul transmisiei acestora în format analogic. Emisia pe cale radio terestră a serviciilor publice și private de televiziune în sistem analogic, în banda de frecvență radio 174 – 230 Mhz (banda VHF), a continuat, cu caracter temporar, în baza unui acord tehnic eliberat de ANCOM, inițial, până la data de 31 decembrie 2016, ulterior, termenul prorogându-se până la data de 31 decembrie 2019⁹.

În ceea ce privește transmisia în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de radiodifuziune, în temeiul actelor normative sus-menționate⁹, dreptul SNR de utilizare a frecvențelor radio în acest scop a fost extins, cu caracter temporar, până la data de 31 august 2019.

În acest context, ținând cont de piețele relevante identificate în analiza de piață precedentă, respectiv *piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune, piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul*

⁷În conformitate cu dispozițiile art. 52 alin. (5¹) din Legea nr. 504/2002 a audiovizualului, cu modificările și completările ulterioare, introdus de articolul unic pct. 4 din Legea nr. 67/2013 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 19/2011 privind unele măsuri pentru modificarea unor acte normative în domeniul comunicațiilor electronice.

⁸Potrivit prevederilor pct. 2.1. din Anexa la Hotărârea Guvernului nr. 403/2013 pentru aprobarea Strategiei privind tranziția de la televiziunea analogică terestră la cea digitală terestră și implementarea serviciilor multimedia digitale la nivel național.

⁹Conform prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 18/2015 privind stabilirea unor măsuri necesare pentru asigurarea tranziției de la televiziunea analogică terestră la televiziunea digitală terestră și implementarea serviciilor multimedia la nivel național, precum și pentru completarea Legii audiovizualului nr. 504/2002, coroborate cu prevederile Ordonanței Guvernului nr. 21/2016 pentru prorogarea unor termene prevăzute în Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 18/2015 privind stabilirea unor măsuri necesare pentru asigurarea tranziției de la televiziunea analogică terestră la televiziunea digitală terestră și implementarea serviciilor multimedia la nivel național.

*sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM și piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în bandă de frecvențe AM, **Autoritatea reevaluează, în cele ce urmează, necesitatea și oportunitatea menținerii concluziilor analizei precedente de piață ori a modificării acestora, în funcție de condițiile concurențiale actuale și a evoluțiilor înregistrate în perioada 2009 - 2017.***

În acest context, trebuie menționat că, în România, circumstanțele particulare ale pieței serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a programelor audiovizuale publice fac irelevantă abordarea secvențială de identificare și analiză a unei piețe relevante de gros, în general, pornind de la analizarea situației concurențiale la nivelul piețelor cu amănuntul corespunzătoare, ANCOM propunând devierea de la acest principiu pe baza următoarelor argumente:

1. Sursa potențialelor probleme concurențiale identificate la nivelul pieței de gros derivă din prevederile legale în vigoare la nivel național (prin care este afectată relația dintre radiodifuzorii publici și furnizorul serviciilor de transmisie), astfel încât potențialele probleme concurențiale vor continua să existe independent de natura și de gradul de concurență de la nivelul pieței cu amănuntul;

2. În cazul transmisiei serviciilor de programe audiovizuale prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre, utilizatorii au acces la programe de radio și televiziune fără plata unui abonament (servicii „free to air”) pentru serviciile de transmisie, fără a exista o relație directă între radiodifuzori și utilizatorii finali, *întrucât aceștia din urmă nu plătesc pentru recepționarea conținutului serviciilor de programe audiovizuale.* Această situație creează dificultăți în momentul analizei substituibilității cererii la nivelul pieței cu amănuntul, având în vedere că tarifele pentru serviciile de transmisie a serviciilor publice de programe de radiodifuziune sunt acoperite din alocații de la bugetul de stat, o creștere a acestora neavând niciun efect asupra situației concurențiale la nivelul pieței cu amănuntul.

În consecință, indiferent de nivelul de competitivitate a piețelor cu amănuntul la nivelul cărora sunt furnizate și recepționate programele publice de radio și televiziune, potențialele problemele concurențiale la nivelul pieței de gros nu sunt dependente de situația concurențială de la nivel cu amănuntul, întrucât acestea sunt determinate, în principal, de legislația națională în vigoare. *Radiodifuzorii publici sunt obligați să achiziționeze serviciile de transmisie furnizate de SNR care, la rândul său, are dreptul exclusiv să furnizeze respectivele servicii conform condițiilor stabilite prin licență.* În plus, chiar dacă barierele legale ar fi înlăturate, este puțin probabil ca în orizontul de timp al analizei să intre pe piață un alt furnizor care să construiască o rețea alternativă și să ofere astfel de servicii la nivel național, cu atât mai mult în contextul actual al trecerii la televiziunea digitală. Așadar, la nivelul pieței serviciilor de transmisie a serviciilor publice de programe audiovizuale prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre, există un monopol bilateral, care necesită o analiză suplimentară, independent de situația concurențială existentă la nivel cu amănuntul, care nu mai este necesar să fie analizată. În plus, existența unui monopol legal presupune atât eliminarea oricăror premise necesare dezvoltării unui mediu concurențial sănătos, ca urmare a barierelor ridicate la intrarea pe piață, cât și excluderea posibilității ca legislația concurenței în domeniu să poată remedia astfel de probleme.

Principalul scop al acestui document este acela de a analiza tocmai această situație specifică și de a adopta măsurile care se impun conform naturii problemelor identificate, proporțional cu acestea.

1.3. Structura pieței serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale și aspecte relevante cu privire la cadrul de reglementare actual din România

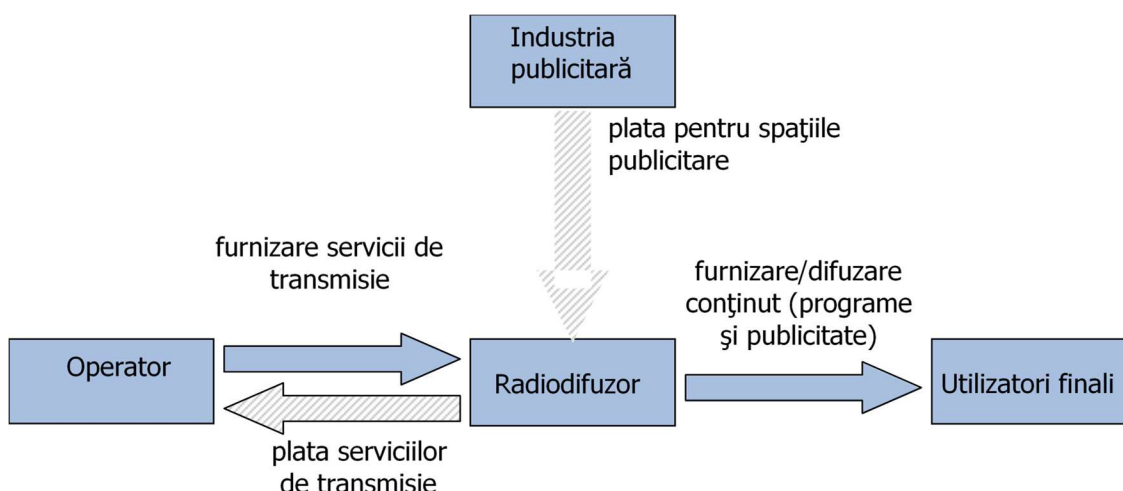
Această secțiune prezintă o imagine de ansamblu a structurii pieței din România în ceea ce privește serviciile de transmisie a programelor audiovizuale, în vederea recepționării de către utilizatorii finali, atât în mod gratuit, cât și contra cost, respectiv atât în format analogic, cât și în format digital. Astfel, având în vedere principalele fluxuri fizice și financiare ce determină o diferențiere clară între serviciile de transmisie a

programelor audiovizuale recepționate în mod gratuit („free to air”) și serviciile de transmisie a programelor audiovizuale care pot fi recepționate contra cost de către utilizatorii finali, cele două categorii de servicii de transmisie sunt prezentate separat în cele ce urmează.

1.3.1. Servicii de programe audiovizuale recepționate în mod gratuit („free to air”) de către utilizatorii finali

În figura nr. 1 sunt prezentate în mod sintetic relațiile de natură comercială și fluxurile financiare existente între radiodifuzori, societățile de publicitate, operatori și utilizatorii finali, în cazul recepției în mod gratuit a serviciilor de programe audiovizuale.

Figura nr. 1 - Schema fluxurilor fizice și financiare în cazul serviciilor de programe audiovizuale recepționate în mod gratuit de către utilizatorii finali

Sursă: ANCOM

Radiodifuzorii

În cazul serviciilor de programe publice de televiziune, urmare a procesului de tranziție către televiziune digitală, în România, se poate recepționa pe cale radioelectrică terestră un singur serviciu public de programe în format analogic, la nivel național (TVR1), acesta aparținând radiodifuzorului public de servicii de programe de televiziune (Societatea Română de Televiziune – denumită în continuare SRTV), respectiv un serviciu privat de programe, la nivel local, în format analogic (TV Sibiu), acesta aparținând radiodifuzorului privat Cargo Sped S.R.L. În ceea ce privește programele publice de televiziune transmise în format digital, este important de menționat că implementarea serviciilor de transmisie este în desfășurare. Conform informațiilor privind stadiul de implementare a transmisiei digitale, în luna noiembrie 2016, aproximativ 90% din populația României avea acces la patru servicii de programe la nivel național (TVR 1, TVR 2, TVR 3, TVR HD), respectiv la cinci servicii de programe la nivel regional (TVR Cluj, TVR Craiova, TVR Iași, TVR Târgu Mureș și TVR Timișoara) ale SRTV¹⁰. De asemenea, nu există vreun program de televiziune privat care să fie recepționat în format digital pe cale radioelectrică terestră, în România¹¹.

¹⁰Sursa: Societatea Națională de Radiocomunicații S.A.: <http://www.radiocom.ro/business/servicii/broadcasting/broadcasting-tv/#>.

¹¹În această privință, este relevant a menționa că se are în vedere ca pachetul de programe transmis pe MUX 1 (singurul multiplex digital care va conține programe libere la retransmisie sau „free to air”) să conțină atât programe publice, cât și programe private de televiziune. De asemenea, pe celelalte două multiplexuri operate de SNR (MUX 2 și MUX 4) vor fi transmise exclusiv servicii private de programe de televiziune.

În ceea ce privește serviciile de programe de radiodifuziune, există două servicii de programe transmise pe cale radioelectrică terestră la nivel național (Radio România Actualități și Radio România Cultural), 11 servicii de programe la nivel regional (Antena Satelor, București FM, Programul Maghiar-German, Radio Cluj, Radio Constanța, Radio Iași, Radio Oltenia Craiova, Radio Reșița, Radio România Muzical George Enescu, Radio Târgu Mureș și Radio Timișoara), respectiv trei servicii de programe transmise la nivel local (Antena Sibiului, București FM, Radio Sighet), în format analogic, aparținând radiodifuzorului public de servicii de programe de radiodifuziune (Societatea Română de Radiodifuziune – denumită în continuare SRR). De asemenea, SRR transmite, în format digital, în București, programele România Actualități, România Muzical, Radio București și Radio 3Net¹². În plus, 5 rețele naționale care permit transmisia pe cale radioelectrică terestră, în format analogic, sunt utilizate de radiodifuzori privați pentru transmisia propriilor programe de radiodifuziune (Patriarhia Română, ABC Plus Media S.A., Europe Développement International-R S.A., Radio XXI S.R.L. și RCS & RDS S.A.). Este important de subliniat că, pe lângă aceste servicii de programe, există 188 de servicii de programe de radiodifuziune private difuzate la nivel local și regional, din care 4 (Kiss FM, Magic FM, One FM și Rock FM) pot fi recepționate și în format digital, în anumite zone, prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre.

Activitatea radiodifuzorilor publici de servicii de programe audiovizuale din România este finanțată, în principal, din fonduri de la bugetul de stat, precum și din sumele încasate din publicitate¹³. Până la data de 1 februarie 2017, activitatea acestora era finanțată inclusiv din veniturile obținute din taxa lunară percepută utilizatorilor finali¹⁴. Astfel, utilizatorii finali care dețineau receptoare TV sau radio, indiferent de gradul de utilizare, trebuiau să plătească lunar, la nivel de gospodărie, o taxă a cărei valoare era de 4 lei pentru persoanele fizice, respectiv 7,7 lei, 15 lei sau 50 lei pentru persoanele juridice (în funcție de dimensiunea acestora ori natura activității prestate), în cazul deținătorilor de receptoare TV, respectiv de 2,5 lei pentru persoanele fizice sau persoanele juridice fără salariați, respectiv 10 lei sau 30 de lei pentru restul persoanelor juridice (în funcție de dimensiunea acestora), în cazul deținătorilor de receptoare radio. Din sumele obținute în urma colectării taxei lunare, radiodifuzorii publici acopereau costurile pe care le înregistrau cu realizarea conținutului serviciilor de programe audiovizuale pe care le difuzau, în timp ce alocațiile de la bugetul de stat acopereau costurile înregistrate cu transmisia serviciilor de programe audiovizuale. În plus, radiodifuzorii publici obțineau venituri din publicitate. De exemplu, așa cum rezultă din figura nr. 2, cheltuielile cu serviciile de transmisie au reprezentat aproximativ 35% din cheltuielile totale ale SRR în anul 2016. În cazul SRTV, cheltuielile cu serviciile de transmisie au reprezentat relativ mai puțin (13,5%) din cheltuielile totale ale radiodifuzorului în anul 2016¹⁵.

¹²Sursa: Societatea Națională de Radiocomunicații S.A.: <http://www.radiocom.ro/business/servicii/Broadcasting/Broadcasting-Radio/>.

¹³Potrivit dispozițiilor art. 40 și 41 din Legea nr. 41/1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 636 din 27 decembrie 1999, cu modificările și completările ulterioare: „Art. 40 - Veniturile proprii ale Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune provin, după caz, din:

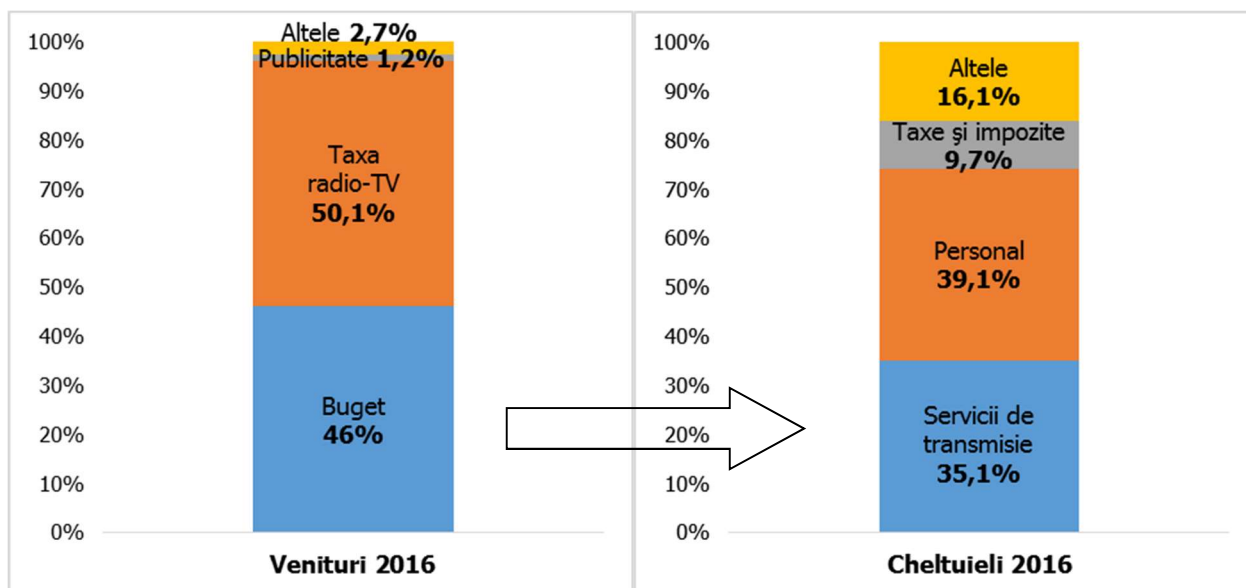
a) sume încasate din realizarea obiectului de activitate;
b) sume încasate din publicitate;
c) sume încasate din amenzi și despăgubiri civile;
d) donații și sponsorizări;
e) alte venituri realizate potrivit legii.

Art. 41 - Prin legea bugetară anuală se aprobă fondurile de la bugetul de stat, alocate Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune pentru acoperirea cheltuielilor de funcționare și dezvoltare.”

¹⁴Conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 977/2003 privind taxa pentru serviciul public de radiodifuziune, cu modificările și completările ulterioare, și Hotărârii Guvernului nr. 978/2003 privind taxa pentru serviciul public de televiziune, persoanele fizice (familie sau persoană care locuiește singură) cu domiciliul în România, cu excepția celor care declară pe propria răspundere că nu dețin receptoare radio/TV și persoanele juridice cu sediul în România, inclusiv filialele acestora, precum și sucursalele, agențiile și reprezentantele lor și sucursalele sau reprezentanțele din România ale persoanelor juridice străine, sunt obligate la plata taxei pentru serviciile publice de radiodifuziune și televiziune.

¹⁵Conform informațiilor disponibile pe site-ul TVR la următoarea adresă: http://media.tvrinfo.ro/media-tvr/other/201704/raport-activitate_88799800.pdf.

Figura nr. 2 - Structura veniturilor și cheltuielilor operaționale ale SRR în anul 2016

Sursa: ANCOM, pe baza datelor publicate de SRR - <http://www.srr.ro/files/cariere/SRR-raportanual2016ROMpreview.pdf>

În ceea ce privește radiodifuzorii privați de servicii de programe audiovizuale, aceștia își finanțează activitatea în principal din veniturile înregistrate din publicitate, precum și din veniturile obținute în urma contractelor încheiate cu distribuitorii de servicii de programe audiovizuale, care asigură recepționarea acestora de către utilizatorii finali. Așadar, radiodifuzorii privați de servicii de programe audiovizuale nu au o relație directă cu utilizatorii finali.

Furnizorii de rețele de comunicații electronice utilizate pentru transmisia serviciilor de programe audiovizuale

Radiodifuzorii de servicii de programe audiovizuale puse la dispoziția publicului în mod gratuit („*free to air*”) pot asigura furnizarea (transmisia) acestora către utilizatorii finali fie prin intermediul propriilor echipamente de transmisie (prin auto-furnizare), fie prin intermediul unor rețele de comunicații electronice. În acest din urmă caz, în mod teoretic, radiodifuzorii trebuie să plătească pentru serviciile de transmisie achiziționate de la furnizorii de rețele de comunicații electronice în vederea asigurării recepționării de către utilizatorii finali a serviciilor de programe audiovizuale pe care le difuzează.

Transmisia prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre

Transmisia serviciilor publice de programe de televiziune și radiodifuziune în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre este asigurată în mod exclusiv de către SNR până la data de 31 august 2019 în cazul programelor de radiodifuziune, respectiv până la data de 31 decembrie 2019 în cazul programelor de televiziune în benzile VHF, aceasta fiind obligată să realizeze transmisia tuturor serviciilor publice de programe audiovizuale naționale, regionale și locale până la data respectivă, în timp ce radiodifuzorii publici nu pot apela la un alt operator în vederea asigurării transmisiei propriilor servicii de programe audiovizuale. În ceea ce privește situația transmisiei prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre în format digital, programele de televiziune publice vor fi, în continuare, transmise de SNR, căreia i-

a fost alocat, în cadrul rundelor de licitație organizate de ANCOM, singurul multiplex digital terestru¹⁶ care prevede transmisia, în primul rând, a programelor publice de televiziune în format digital (MUX 1), dar și a unor programe private de televiziune¹⁷. De asemenea, SNR a câștigat alte două multiplexuri cu acoperire la nivel național (MUX 2 și MUX 4), având obligația de a realiza două rețele naționale prin intermediul cărora se vor putea transmite programe comerciale de televiziune¹⁸. Pe de altă parte, nu au fost lansate încă proceduri de selecție pentru alocarea de multiplexuri digitale în scopul realizării transmisiei în format digital a programelor de radiodifuziune. ANCOM se află într-un stadiu incipient al acestei proceduri, după ce, în prealabil, a consultat industria referitor la benzile care ar trebui să facă obiectul licitației, numărul și tipul de multiplexuri (2 multiplexuri naționale/1 multiplex național și mai multe multiplexuri regionale sau numai multiplexuri regionale) sau obligațiile de acoperire cu servicii ce ar trebui impuse câștigătorilor (acoperire geografică/acoperire demografică/o combinație dintre variantele de mai sus sau nicio obligație)¹⁹.

În cadrul procesului de selecție pentru acordarea multiplexurilor digitale terestre care a avut loc în perioada martie 2014 – iunie 2014, 5 multiplexuri de televiziune digitală terestră cu acoperire națională (patru în UHF și unul în VHF, în standard DVB-T2) au fost disponibile spre alocare. În cazul primului multiplex (MUX 1), există obligația de a transmite „free to air”, în condiții transparente, concurențiale și nediscriminatorii, posturile publice și private de televiziune²⁰ care se transmiteau în sistem analogic terestru, conform Legii nr. 504/2002 a audiovizualului, cu modificările și completările ulterioare, dar și obligația de a asigura o acoperire în recepție fixă de 90% din populație și 80% din teritoriu până la data de 31 decembrie 2016, conform „Strategiei privind tranziția de la televiziune analogică terestră la cea digitală terestră și implementarea serviciilor multimedia digitale la nivel național”, elaborate de Ministerul Comunicațiilor și Societății Informaționale²¹ (denumită în continuare Strategia). În cazul celorlalte multiplexuri (MUX 2, MUX 3, MUX 4 și MUX 5), operatorii au obligația ca până la data de 1 mai 2017 să aibă în funcțiune cel puțin 36 de emițătoare pentru fiecare dintre rețelele corespunzătoare acestor multiplexuri, instalate în fiecare zonă de alocare. Toate licențele sunt acordate pentru o perioadă de 10 ani și au intrat în vigoare începând cu data de 17 iunie 2015.

Urmare a licitației, SNR i-au fost atribuite 3 multiplexuri cu acoperire națională în bandă UHF, inclusiv MUX 1. Astfel, SNR are, în ceea ce privește aceste multiplexuri, obligațiile corespunzătoare, mai sus menționate.

În ceea ce privește cele 2 multiplexuri digitale rămase neatribuite ca urmare a procesului de selecție descris mai sus, în perioada decembrie 2014 – februarie 2015, s-a organizat un alt proces de selecție având drept scop acordarea multiplexurilor de televiziune digitală cu acoperire națională neatribuite anterior, precum și a 40 de multiplexuri regionale și 19 locale. În cazul multiplexurilor regionale sau locale, există obligația de a pune în funcțiune cel puțin un emițător în fiecare zonă de alocare, care poate fi echivalentă cu un județ, respectiv o localitate, până la data de 1 mai 2017. Licitatia s-a finalizat cu alocarea a 9 multiplexuri regionale către 5 operatori (Regal S.R.L., Cargo Sped S.R.L., 2k Telecom S.R.L., Radio M Plus S.R.L. și Digital Video Broadcast S.R.L.).

¹⁶Multiplexul digital terestru reprezintă grupul de servicii de programe de radiodifuziune și televiziune, servicii multimedia suplimentare și alte date asociate de identificare transmise de la stațiile de emisie către utilizatorii finali pe cale radio terestră, utilizând modulație digitală în limitele unui canal de televiziune standard/bloc de frecvență, având acoperire națională, regională ori locală, după caz, conform art. 1 alin. (1) pct. 34 din Legea audiovizualului nr. 504/2002, cu modificările și completările ulterioare.

¹⁷Având în vedere atât decalarea termenelor limită de implementare a măsurilor necesare finalizării tranziției către transmisia programelor de televiziune în format digital, dar și lipsa de interes din partea radiofurnizorilor privați în ceea ce privește transmisia propriilor programe de televiziune „free to air”, există o propunere de modificare a Hotărârii nr. 403/2013 pentru aprobarea Strategiei privind tranziția de la televiziunea analogică terestră la cea digitală terestră și implementarea serviciilor multimedia digitale la nivel național în sensul în care SNR să nu mai fie obligată să transmită și programe private de radiodifuziune pe MUX 1. A se vedea: https://www.comunicatii.gov.ro/wp-content/uploads/2017/02/NOTA-DE-FUND-modificare-HG_403_2013.pdf.

¹⁸Sursa: http://www.radiocom.ro/stiri/Comunicat_presa_17062015/.

¹⁹A se vedea chestionarul de pe site-ul ANCOM disponibil la următoarea adresă: <http://www.ancom.org.ro/formdata-269-49-286>.

²⁰A se vedea nota de subsol 17.

²¹A se vedea Hotărârea nr. 403/2013 pentru aprobarea Strategiei privind tranziția de la televiziunea analogică terestră la cea digitală terestră și implementarea serviciilor multimedia digitale la nivel național.

Următorul proces de selecție a fost demarat în luna martie 2015 (perioada martie – mai 2015), cu scopul alocării celor 2 multiplexuri naționale, 31 de multiplexuri regionale și 19 multiplexuri locale de televiziune digitală terestră neatribuite în procedurile anterioare. În urma acestuia, au fost adjudecate 5 noi multiplexuri regionale și locale, după cum urmează: Info Total Press S.A. – două regionale și unul local, TV Sat 2002 S.R.L. – un multiplex regional și Grup Est Security S.R.L. – un multiplex regional.

Începând cu data de 31 ianuarie 2017, ANCOM a derulat un nou proces de selecție în vederea alocării tuturor multiplexurilor digitale pentru transmisia programelor de televiziune rămase disponibile, respectiv 2 multiplexuri naționale, 26²² multiplexuri regionale și 18 multiplexuri locale. Acest demers s-a finalizat cu alocarea a 2 multiplexuri locale, în Iași și Timișoara, cel din Iași fiind adjudecat de societatea M Plus Investments S.R.L., iar cel din Timișoara de societatea Nova Media S.R.L. Conform informațiilor disponibile la data realizării analizei de piață, ANCOM are în vedere alocarea tuturor multiplexurilor neacordate până în prezent (2 naționale, 26 regionale și, respectiv, 16 locale), în funcție de prioritățile sale și, respectiv, de cererea manifestată pe piață, ținând cont, totodată, de criteriile de acoperire ce trebuie îndeplinite în vederea asigurării transmiterii programelor audiovizuale la nivelul teritoriului României.

În acest context, este important de menționat că radiodifuzorul public de servicii de programe de televiziune (SRTV) nu deține licența de utilizare a frecvențelor radio în sistem digital terestru și, prin urmare, nu poate alege rețeaua prin intermediul căreia sunt transmise serviciile publice de programe de televiziune, trecerea de la transmisia digitală la transmisia analogică neaducând niciun fel de modificare din acest punct de vedere. De asemenea, urmare a rezultatului selecției competitive pentru acordarea drepturilor de transmisie a programelor de televiziune în format digital, SNR va transmite, în continuare, serviciile publice de programe de televiziune.

În cazul serviciilor de transmisie a programelor publice de radiodifuziune, situația este similară, radiodifuzorul public de servicii de programe (SRR) nefiind titularul drepturilor de utilizare a frecvențelor radio și trebuind să utilizeze serviciile de transmisie ale SNR.

Pentru o imagine de ansamblu în ceea ce privește activitatea SNR pe piața serviciilor de transmisie a serviciilor publice de programe audiovizuale, în figura nr. 3 este prezentată contribuția furnizării acestor servicii (evoluția ponderii veniturilor din servicii de transmisie) în veniturile totale din exploatare realizate în perioada 2012 – 2016. Astfel, se observă că veniturile totale din servicii de transmisie a programelor audiovizuale au scăzut atât ca valoare absolută, cât și ca valoare relativă, contribuția veniturilor din serviciile de transmisie a serviciilor publice de programe audiovizuale în veniturile din exploatare ale SNR micșorându-se de la 30% la 20%. Cu toate acestea, este important de subliniat că, deși veniturile din transmisia serviciilor de programe de televiziune au scăzut semnificativ în perioada analizată, în special în anii 2015 și 2016, scăderea fiind datorată trecerii de la transmisia analogică la cea digitală, veniturile din transmisia serviciilor de programe de radiodifuziune au fost relativ constante în perioada de referință.

²²S-a renunțat la un multiplex regional din cauza unor potențiale probleme tehnice, zona respectivă fiind deja acoperită de alte multiplexuri alocate sau în curs de alocare, impactul acestei abordări fiind *de minimis*.

Figura nr. 3 – Evoluția veniturilor obținute de SNR din serviciile de transmisie a programelor audiovizuale

Sursa: SNR

Spre deosebire de situația corespunzătoare serviciilor publice de programe de televiziune, în cazul serviciilor private a căror transmisie se realizează pe cale radio, licențele de utilizare a frecvențelor radio în sistem digital terestru au fost acordate unui număr de 11 operatori de rețele de comunicații electronice (SNR, Regal S.R.L., Cargo Sped S.R.L., 2k Telecom S.R.L., Radio M Plus S.R.L., Digital Video Broadcast S.R.L., Info Total Press S.A., TV Sat 2002 S.R.L., Grup Est Security S.R.L., M Plus Investments S.R.L. și Nova Media S.R.L.), acestea prevăzând condiții de acoperire la nivel național, regional, respectiv local (3 multiplexuri digitale cu acoperire națională, 13 multiplexuri cu acoperire regională, respectiv 3 multiplexuri cu acoperire locală). În ceea ce privește multiplexurile regionale și, respectiv locale, zonele relevante de acoperire corespunzătoare celor deja alocate sunt județele Vâlcea, Sibiu, Prahova, Iași, Satu Mare, Suceava, Botoșani, Buzău, Neamț și municipiul București, în cazul celor regionale, respectiv municipiile Bacău, Iași și Timișoara, în cazul celor locale. Prin intermediul multiplexurilor regionale se pot furniza servicii de televiziune digitală terestră la nivelul unui județ, în timp ce multiplexul local acoperă o zonă de alocare echivalentă cu o localitate. De asemenea, operatorii respectivi trebuie să respecte o serie de obligații specifice legate de acoperire, prevăzute în licențe.

Autoritatea va continua demersul de alocare a multiplexurilor naționale, regionale și locale rămase nealocate, astfel încât să determine crearea unor condiții concurențiale omogene în ceea ce privește furnizarea de servicii de transmisie a programelor de televiziune pe cale radioelectrică terestră pe teritoriului României.

Radiodifuzorii privați de servicii de programe de radiodifuziune care dețin licențe de emisie naționale (Patriarhia Română, ABC Plus Media S.A., Europe Developpement International-R S.A., Radio XXI S.R.L. și RCS & RDS S.A.) își asigură, în general, difuzarea serviciilor de programe pe cale radio prin resursele proprii de transmisie (adică, prin auto-furnizare). De asemenea, radiodifuzorii privați de servicii de programe de radiodifuziune locale asigură transmisia pe cale radio a acestora, în vederea recepționării de către utilizatorii finali, de regulă, tot prin auto-furnizare. Astfel, la 1 august 2017, existau 171 de radiodifuzori privați ce operau sisteme radioelectrice terestre pentru transmisia propriilor servicii de programe de radiodifuziune la nivel local.

Pe lângă frecvențele alocate pentru difuzarea și transmisia serviciilor de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM, există o rețea națională, respectiv o rețea regională și o rețea locală, care funcționează în banda de frecvențe AM, operate de SNR și utilizate pentru transmisia serviciilor publice de radiodifuziune. De asemenea, în anul 2017, existau 3 radiodifuzori privați care utilizau frecvențe radio în banda de frecvențe AM pentru transmisia propriilor servicii de programe de radiodifuziune la nivel local.

Transmisia prin intermediul sistemelor de comunicații prin satelit

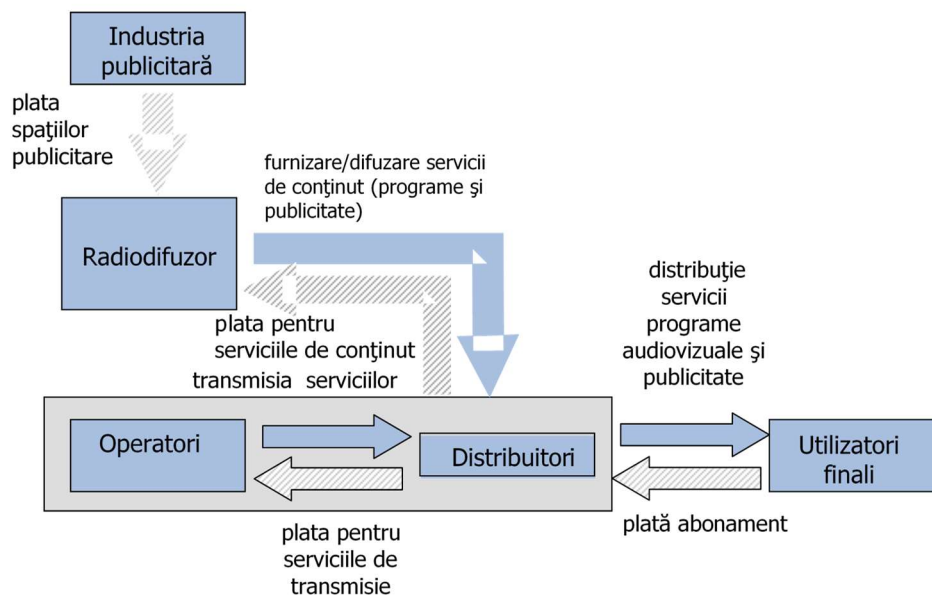
În prezent există 8 sateliți care acoperă teritoriul României, prin intermediul cărora radiodifuzorii pot asigura, cel puțin din punct de vedere teoretic, transmisia serviciilor de programe audiovizuale pe care le difuzează, în vederea recepționării de către utilizatorii finali.

Utilizatorii finali aleg foarte rar să recepționeze servicii de programe audiovizuale în mod direct prin intermediul sistemelor de comunicații prin satelit, întrucât costurile inițiale cu achiziționarea și instalarea antenei-satelit sunt foarte ridicate, iar numărul de programe audiovizuale gratuite („free to air”) care pot fi recepționate este redus. Astfel, utilizatorii preferă, în schimb, să achiziționeze aceste servicii de la un distribuitor de servicii de programe audiovizuale care utilizează servicii de comunicații prin satelit de tip DTH, care asigură recepționarea, contra cost, a unui pachet de servicii de programe audiovizuale, incluzând și programe care nu sunt libere la transmisie („pay TV”). De asemenea, în cazul în care utilizatorii finali aleg să recepționeze serviciile de programe audiovizuale prin intermediul sistemelor de comunicații prin satelit de tip DTH de la un distribuitor de servicii, costurile inițiale cu instalarea sunt mai scăzute, întrucât distribuitorii subvenționează echipamentele de recepție necesare în acest scop (receptor, card de acces și antenă parabolică). Prin urmare, radiodifuzorii din România nu utilizează sistemele de comunicații prin satelit pentru a asigura transmisia în vederea recepționării în mod gratuit a serviciilor de programe audiovizuale, ci apelează la cei cinci distribuitori de servicii (RCS & RDS S.A., Telekom Romania Communications S.A., Focus Sat Romania S.R.L., Orange România S.A., Freesat S.R.L.), care pun la dispoziția publicului pachete de servicii pe bază de abonament.

1.3.2. Servicii de transmisie a programelor audiovizuale contra cost (pe bază de abonament)

În figura nr. 4 sunt prezentate în mod succint relațiile comerciale și fluxurile financiare existente între radiodifuzori, operatori, distribuitorii de servicii, societățile de publicitate și utilizatorii finali, în cazul serviciilor de programe audiovizuale transmise utilizatorilor finali contra cost prin intermediul unor platforme de comunicații electronice.

Figura nr. 4 - Schema fluxurilor fizice și financiare în cazul recepționării contra cost a serviciilor de programe audiovizuale de către utilizatorii finali

Sursă: ANCOM

Radiodifuzorii și distribuitorii de servicii de programe audiovizuale

În cazul serviciilor de programe de televiziune transmise contra cost, radiodifuzorii nu au, de regulă, o relație directă cu utilizatorii finali. De cele mai multe ori, radiodifuzorii asigură recepționarea serviciilor de programe de televiziune de către utilizatorii finali prin intermediul distribuitorilor de servicii, care realizează transmisia în mod agregat a mai multor servicii de programe. Este important de menționat că, pentru includerea serviciilor de programe în grilele proprii de programe, distribuitorii plătesc radiodifuzorilor anumite sume (cu excepția posturilor TV libere la retransmisie incluse în obligația de „must carry”). Astfel, radiodifuzorii privați înregistrează venituri atât din publicitatea transmisă în cadrul propriilor programe, cât și din includerea serviciilor de programe pe care le difuzează în pachetele distribuitorilor de servicii. Prin contrast, radiodifuzorii publici obțin venituri în principal din fonduri de la bugetul de stat și într-o mai mică măsură din publicitate, date fiind regulile speciale care li se aplică²³.

La rândul lor, distribuitorii de servicii comercializează pachete de servicii de programe audiovizuale, asigurând inclusiv (re)transmisia acestora către utilizatorii finali care plătesc o anumită sumă de bani, în funcție de tipul de serviciu ales. În vederea asigurării (re)transmisiei serviciilor de programe, distribuitorii de servicii pot achiziționa servicii de transmisie de la furnizorii de rețele publice de comunicații electronice sau pot folosi propriile rețele, cum este cazul operatorilor de rețele de cablu, a căror activitate este integrată pe verticală.

În ceea ce privește structura pachetelor de servicii de programe audiovizuale pe care le pun la dispoziția utilizatorilor finali, distribuitorii de servicii care utilizează rețele de cablu includ în pachetele proprii atât servicii de programe din România, difuzate la nivel național, sau servicii de programe originare din afara României, cât și servicii de programe locale, dar a căror audiență este scăzută. Pe de altă parte, în cazul serviciilor de programe distribuite prin intermediul sistemelor de comunicații prin satelit de tip DTH, utilizatorii finali pot recepționa servicii de programe difuzate la nivel național și servicii de programe audiovizuale originare din afara României, dar care, de asemenea, înregistrează, de regulă, audiențe scăzute.

Furnizorii de rețele publice de comunicații electronice

Rețele de cablu

În România, pe lângă cei doi operatori principali de rețele de cablu, și anume RCS & RDS S.A. și UPC Romania S.R.L., activează un număr foarte mare de operatori de rețele locale sau regionale de cablu (la sfârșitul anului 2016, existau peste 230 de operatori de rețele de cablu de mărime medie și mică), o parte importantă dintre aceștia având mai puțin de 1.000 de abonați, cărora le transmit servicii de programe audiovizuale. Societatea Digital Cable Systems S.A., un furnizor de rețele de cablu care și-a dezvoltat rețeaua cu precădere în mediul rural, a înregistrat o creștere constantă a numărului de abonați în perioada analizată, ajungând al treilea cel mai mare furnizor de servicii de retransmisie TV prin rețele de cablu în funcție de numărul de abonați, la data de 31 decembrie 2016. În ceea ce privește gradul de suprapunere a rețelelor de cablu, deși relativ scăzut, există indicii că nivelul acestuia a crescut din 2009 până în prezent.

Este important de menționat faptul că, în vederea acoperirii cu servicii de transmisie a programelor audiovizuale a zonelor în care nu sunt dezvoltate rețele de cablu (de exemplu, zonele rurale), operatorii de rețele de cablu și-au dezvoltat sisteme de comunicații prin satelit de tip DTH. Astfel, Digi TV și Focus SAT sunt denumirile comerciale sub care distribuitorii de sisteme de comunicații prin satelit de tip DTH, care aparțin RCS & RDS S.A. și UPC Romania S.R.L., oferă servicii de transmisie a programelor audiovizuale pe piața cu amănuntul.

În plus, în luna mai a anului 2016, operatorul mobil Orange România S.A. a început furnizarea de servicii de programe audiovizuale prin intermediul rețelei de cablu a societății Telekom Romania

²³Potrivit prevederilor art. 35 alin (1) din Legea audiovizualului nr. 504/2002, cu modificările și completările ulterioare, numărul de minute de publicitate ce poate fi difuzat într-un interval de timp de o oră în cazul televiziunii publice nu poate fi mai mare de 8 minute.

Communications S.A. (Orange Home TV prin cablu), în baza acordului de acces la rețeaua acesteia, ca parte a strategiei operatorului de furnizare a serviciilor convergente fix-mobil.

Structura pieței din punctul de vedere al gradului de acoperire a rețelelor de cablu pe gospodării arată că, la sfârșitul anului 2016, primii trei operatori aveau un grad de acoperire la nivel de gospodării de aproape 70%²⁴.

Sisteme de comunicații prin satelit de tip DTH

În prezent, există 8 sateliți care acoperă teritoriul României și 5 operatori de sisteme de comunicații prin satelit de tip DTH care închiriază segment spațial de la o parte dintre acești sateliți, în vederea furnizării de servicii de transmisie a programelor audiovizuale utilizatorilor finali. Digi TV și Focus SAT sunt denumirile comerciale pentru serviciile furnizate prin intermediul sistemelor de comunicații prin satelit de tip DTH care aparțin celor doi operatorii principali de rețele de cablu (RCS & RDS S.A. și UPC Romania S.R.L.). În plus, pe piața din România mai sunt disponibile următoarele servicii: Dolce TV furnizat de Telekom Romania Communications S.A., Freesat furnizat de Freesat S.R.L. (începând cu anul 2013) și, respectiv, Orange Home TV furnizat prin satelit de Orange România S.A. (începând cu anul 2013), care pune la dispoziție pachete de programe de televiziune personalizate sau tematice, în funcție de preferințele utilizatorilor finali.

Alte rețele sau tehnologii care pot fi utilizate pentru transmisia serviciilor de programe audiovizuale

Una dintre sursele potențiale de concurență în cazul serviciilor de transmisie prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre este transmisia programelor audiovizuale prin intermediul conexiunilor de acces la internet, cu mențiunea că, în timp ce utilizatorii finali pot asculta servicii de programe de radiodifuziune prin intermediul unei conexiuni de acces la internet de tip dial-up sau prin intermediul unei conexiuni dedicate, pentru a putea recepționa servicii de programe de televiziune, utilizatorii finali trebuie să utilizeze o conexiune la internet în bandă largă.

În România, există doi distribuitori de servicii de programe audiovizuale pe baza tehnologiei IP (IPTV) (Telekom Romania Communications S.A. și Ines Group S.R.L.) care oferă astfel de servicii în principalele zone urbane în care au dezvoltat rețeaua de fibră optică, cu precădere în cartierele rezidențiale, respectiv în parcurile industriale. Numărul utilizatorilor de servicii de retransmisie prin intermediul tehnologiei IP înregistra, la data de 31 decembrie 2016, o valoare de peste 95.000 de utilizatori, 99% dintre aceștia fiind abonații furnizorului fost monopolist, iar creșterea acestora fiind determinată, în principal, de opțiunile utilizatorilor finali pentru pachetele de servicii de comunicații electronice ce includ, *inter alia*, servicii de acces la internet la puncte fixe în bandă largă și servicii de retransmisie a programelor media audiovizuale liniare către utilizatorii finali. ANCOM consideră că numărul utilizatorilor finali care vor recepționa servicii de programe prin intermediul tehnologiei IP (IPTV) va crește odată cu dezvoltarea rețelelor NGN/NGA, fiind de așteptat o evoluție pozitivă a numărului de furnizori la nivelul pieței cu amănuntul. Cu toate acestea, având în vedere gradul ridicat de acoperire a teritoriului României cu rețele de cablu (peste 84%, conform datelor de la sfârșitul anului 2016), ANCOM consideră că aceste servicii vor avea un grad de dezvoltare moderat în orizontul de timp al analizei.

O altă categorie de rețele de comunicații electronice care poate fi utilizată pentru transmisia serviciilor de programe audiovizuale este reprezentată de rețelele publice mobile. Astfel, operatorii de rețele publice mobile oferă servicii prin intermediul cărora abonații proprii pot viziona anumite servicii de programe de televiziune și pot asculta muzică, însă, în prezent, numărul acestora este redus.

²⁴Conform informațiilor referitoare la localitățile din România în care au fost furnizate efectiv rețele sau servicii de comunicații electronice pe parcursul semestrului II 2016, raportate de furnizori în baza Deciziei președintelui ANCOM nr. 987/2012 privind regimul de autorizare generală pentru furnizarea rețelelor și a serviciilor de comunicații electronice.

Alți furnizori de servicii de programe audiovizuale – furnizorii de servicii de conținut

De asemenea, în România, serviciile de programe de televiziune sau radio furnizate prin intermediul conexiunii fixe sau mobile de acces în bandă largă la internet au devenit din ce în ce mai răspândite, fiind accesate prin intermediul calculatoarelor personale, laptopurilor, tabletelor, telefoanelor mobile ori a altor terminale inteligente conectate la rețeaua de internet – serviciile de tipul web TV și, respectiv, serviciile de tip video la cerere (VoD). Astfel, aceste servicii presupun accesarea unor pagini de internet specifice unde sunt găzduite o serie de emisiuni, programe de televiziune (implicând transmisia acestora în timp real), seriale, filme și alte categorii de programe audiovizuale disponibile utilizatorilor finali, toate aceste servicii de conținut fiind disponibile, în funcție de preferințe, utilizatorilor finali. Unele dintre aceste platforme de conținut pot fi accesate de către utilizatorii finali și prin intermediul aplicațiilor software dezvoltate de furnizorii de rețele și servicii de comunicații electronice care pun la dispoziția publicului astfel de servicii. În plus, platformele de servicii de conținut pot prezenta și funcționalități suplimentare, spre exemplu facilitatea de a înregistra în serviciile de cloud o anumită emisiune simultan cu difuzarea ei, înregistrarea fiind disponibilă spre vizionare oricând, ulterior.

Accesul utilizatorilor la servicii de programe audiovizuale prin intermediul internetului, fie ele de tipul web TV (servicii ce presupun vizionarea în timp real a diverselor programe audiovizuale) sau de tip video la cerere (servicii ce presupun vizionarea de programe audiovizuale deja înregistrate) nu implică achiziționarea unui abonament pentru servicii de retransmisie tradiționale, existând mai multe modalități de achitare a contravalorii serviciilor de conținut alese: fie un tarif fix pentru o anumită perioadă, fie un tarif per accesare, fie un tarif fix periodic (similar unui abonament), fie un cumul de tarife corespunzătoare pachetelor de programe alese. În cazul serviciilor de programe audiovizuale furnizate de operatorii de rețele și servicii de comunicații electronice, utilizatorii finali beneficiază, de regulă, de reduceri tarifare dacă sunt deja abonați ai unor servicii de comunicații electronice furnizate de operatorii respectivi.

Conform informațiilor disponibile ANCOM, în luna august 2017, în România, existau 13 astfel de servicii de programe audiovizuale furnizate via internet de către un număr de 7 furnizori de rețele sau servicii de comunicații electronice²⁵, respectiv de către un număr de 3 radiodifuzori²⁶. În ceea ce privește gradul de utilizare a acestor servicii, în luna octombrie 2015, 26% dintre utilizatorii de servicii de acces la internet în bandă largă din România au utilizat cel puțin un serviciu complementar serviciilor de comunicații electronice, contra cost (servicii de conținut audiovizual, servicii de stocare a datelor în cloud, publicații electronice, servicii de tip VoIP prin intermediul unei aplicații software)²⁷ – 9% au accesat conținut muzical, 9% au accesat filme sau documentare, 6% au accesat publicații electronice (ziare, cărți etc.), respectiv 6% au accesat diverse evenimente sportive.

1.3.3. Cadrul legal privind furnizarea de servicii de programe audiovizuale în România

1.3.3.1. Dreptul de a furniza servicii de programe audiovizuale în România

Pornind de la prevederile legale în vigoare, condițiile de furnizare a serviciilor de programe audiovizuale în vederea recepționării de către utilizatorii finali diferă în funcție de tipul serviciului furnizat – public sau privat, gradul de acoperire a teritoriului – local, regional sau național, tipul platformei utilizate – sisteme radioelectrice terestre, rețele de cablu, sisteme de comunicații prin satelit (inclusiv DTH), rețele de acces la internet în bandă largă, respectiv modalitatea tehnică de transmisie – în format analogic sau digital.

²⁵ Telekom Romania Communications S.A., Orange România S.A., Antena TV Group S.A., UPC Romania S.R.L., RCS & RDS S.A., Direct One New Media S.R.L. și, respectiv, Vodafone Romania S.A.

²⁶ Pro TV S.R.L., Myvideo Broadband S.R.L. și Prima Broadcasting Group S.R.L.

²⁷ Sursa: Eurobarometru, „E-Communications and the Digital Single Market”, mai 2016, p. 35; sondajul a fost realizat pe un eșantion reprezentativ la nivelul fiecărui stat membru UE, în luna octombrie 2015.

În conformitate cu prevederile art. 52 alin. (5¹) din Legea nr. 504/2002, termenul de valabilitate a licenței de emisie acordate pentru difuzarea pe cale radio terestră a serviciilor publice de radiodifuziune și de televiziune în sistem analogic a fost reînnoit, temporar, până la data stabilită pentru încetarea emisiilor în sistem analogic determinată prin Strategia privind tranziția de la televiziunea analogică terestră la cea digitală terestră și implementarea serviciilor multimedia digitale la nivel național, respectiv 17 iunie 2015. Însă, prin dispozițiile art. 1 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 18/2015, astfel cum acestea au fost modificate prin dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 21/2016, emisia pe cale radio terestră a serviciilor publice și private de televiziune în sistem analogic, în banda de frecvențe radio 174-230 MHz, continuă, cu caracter temporar, până la data de 31 decembrie 2019, în baza unui acord tehnic eliberat de Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații.

Totodată, în ceea ce privește furnizarea pe cale radio terestră a serviciilor publice de radiodifuziune, conform dispozițiilor art. 2 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 18/2015, coroborate cu dispozițiile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 21/2016, drepturile de utilizare a frecvențelor radio acordate conform Legii nr. 504/2002 pentru furnizarea pe cale radio terestră a serviciilor publice de radiodifuziune au fost extinse, cu caracter temporar, până la data de 31 august 2019. Această extindere s-a realizat prin încheierea unui acord cadru între SRR și SNR pentru furnizarea serviciilor de preluare, transport și difuzare a programelor Societății Române de Radiodifuziune, pentru perioada 01.09.2015-31.08.2019.

Furnizarea *prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre* a singurului program public de televiziune al SRTV care mai este transmis în format analogic (TVR 1), precum și a programelor publice de radio ale SRR, este asigurată în mod exclusiv de SNR. În ceea ce privește transmitia programelor publice de televiziune în format digital, pachetul de programe de televiziune transmis, în acest moment, în standard DVB-T2, cuprinde posturile de televiziune ale Societății Române de Televiziune - TVR1, TVR2, TVR3 și TVR HD și 5 posturi TVR regionale (TVR Craiova, TVR Cluj, TVR Iași, TVR Târgu Mureș și TVR Timișoara).

Spre deosebire de serviciile private de programe audiovizuale, în conformitate cu prevederile art. 52 alin. (5), respectiv alin. (6) din Legea nr. 504/2002, cu modificările și completările ulterioare, furnizarea pe cale radioelectrică terestră a serviciilor publice de programe audiovizuale se realizează nu de către radiodifuzori, ci de către un operator de rețele de comunicații electronice.

De asemenea, furnizarea serviciilor publice de programe audiovizuale este condiționată de obținerea de către operator a unei *licențe de emisie/licențe de utilizare a frecvențelor radio*, precum și a unei *autorizații tehnice* de la ANCOM.

Astfel, prin Decizia președintelui ANCOM nr. 629/2010 privind procedura de autorizare a furnizării serviciilor de programe audiovizuale, cu modificările și completările ulterioare, ANCOM a revizuit dreptul de utilizare a frecvențelor radio acordate anterior publicării acestei decizii, pentru difuzarea pe cale radio terestră a serviciilor publice de radiodifuziune și de televiziune în sistem analogic, preschimbând licența acordată SNR pentru difuzarea pe cale radioelectrică terestră a serviciilor publice de televiziune, respectiv de radiodifuziune acordată de către Ministerul Comunicațiilor și Tehnologiei Informațiilor în anul 2004, cu *licențe de emisie* individuale acordate pentru fiecare stație de emisie aparținând SNR.

Așadar, furnizarea serviciilor publice de programe audiovizuale prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre se efectuează, în mod exclusiv, având în vedere circumstanțele specifice descrise în secțiunile anterioare, prin intermediul rețelelor deținute de SNR. În ceea ce privește transmitia analogică, SNR transmite numai un singur program public de televiziune, maximum până la data de 31 decembrie 2019, iar programele publice de radiodifuziune, maximum până la data de 31 august 2019.

De asemenea, SNR are dreptul de a utiliza frecvențele radio în scopul transportului și difuzării serviciilor publice de programe audiovizuale, fiind exceptată de la plata tarifului de utilizare a spectrului²⁸.

Furnizarea serviciilor private de programe audiovizuale de către radiodifuzorii²⁹ aflați sub jurisdicția României prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre se poate realiza numai în temeiul *licenței*

²⁸Potrivit dispozițiilor art. 62 alin. (1) din Legea nr. 504/2002.

²⁹În conformitate cu prevederile Legii nr. 504/2002.

audiovizuale analogice sau digitale, eliberate de Consiliul Național al Audiovizualului (CNA) în baza unui concurs, precum și a altor acte administrative:

a) astfel, potrivit art. 59 alin. (1) și alin. (2) din Legea nr. 504/2002, cu modificările și completările ulterioare, după emiterea de către CNA a licenței audiovizuale analogice sau digitale în urma concursului, titularii licenței audiovizuale sau operatorii de multiplex de radiodifuziune/televiziune³⁰ trebuie să solicite ANCOM emiterea *licenței de emisie sau licenței de utilizare a frecvențelor radio în sistem digital terestru*, după caz, actul administrativ care le conferă dreptul de a utiliza, pe o perioadă determinată, una sau mai multe frecvențe radio, în conformitate cu dispozițiile licenței audiovizuale, titularul având obligația de a plăti, anticipat, un *tarif anual de utilizare a spectrului* stabilit de ANCOM;

b) totodată, în conformitate cu prevederile art. 73 alin. (1) din Legea nr. 504/2002, cu modificările și completările ulterioare, este necesar ca titularii licenței audiovizuale să obțină de la ANCOM *autorizația tehnică*, actul administrativ care conferă titularilor dreptul de a utiliza stațiile de emisie în vederea furnizării serviciilor de programe audiovizuale pe cale radioelectrică terestră;

c) după obținerea autorizației tehnice, titularilor licenței audiovizuale li se emite de către CNA *decizia de autorizare audiovizuală*, în urma verificării îndeplinirii de către aceștia a condițiilor tehnice și editoriale declarate.

În conformitate cu dispozițiile legale în vigoare³¹, atât licența audiovizuală, cât și licența de emisie se acordă pentru o perioadă de 9 ani de la data obținerii autorizației tehnice. Licența de emisie, cât și licența audiovizuală analogică pot fi prelungite din 9 în 9 ani, la cerere, în condițiile stabilite de ANCOM. Pe de altă parte, licența de utilizare a frecvențelor radio în sistem digital terestru se acordă pentru o perioadă de 10 ani, putând fi prelungită din 10 în 10 ani, la cerere, în condițiile stabilite de ANCOM.

Totodată, cedarea către terți a licenței audiovizuale se poate realiza numai cu acordul CNA³² și cu asumarea de către noul titular a tuturor obligațiilor ce decurg din această licență. De asemenea, în conformitate cu prevederile art. 66 din Legea nr. 504/2002, licența de emisie poate fi cedată exclusiv terțului căruia i-a fost cedată și licența audiovizuală, cu acordul prealabil al CNA și ANCOM, în timp ce licența de utilizare a frecvențelor radio în sistem digital terestru poate fi cedată unui terț numai cu acordul prealabil al ANCOM, cu avizul consultativ al CNA, terțul respectiv asumându-și toate obligațiile ce îi revin potrivit acestor licențe.

În prezent, radiodifuzorilor nu le mai pot fi alocate noi frecvențe radio pentru difuzarea serviciilor de programe de televiziune în format analogic, singurele frecvențe care se mai acordă, în scopul difuzării unor servicii de programe audiovizuale în format analogic, fiind cele pentru difuzarea programelor de radiodifuziune.

În cazul furnizării pe cale radioelectrică terestră a serviciilor private de programe audiovizuale, în măsura în care se utilizează rețele de cablu sau sisteme de comunicații prin satelit, licența de emisie, prin care se conferă dreptul radiodifuzorilor de a utiliza frecvențele radio, nu mai este necesară, iar licența audiovizuală nu se eliberează în baza unui concurs, ci în temeiul deciziei CNA.

În situația în care radiodifuzorii apelează la distribuitorii de servicii în vederea (re)transmisiei serviciilor de programe audiovizuale, distribuitorii pot furniza astfel de servicii numai în temeiul *avizului de retransmisie*

³⁰Conform dispozițiilor art. 1 pct. 35 din Legea nr. 504/2002, operator de multiplex de radiodifuziune/televiziune este persoana fizică sau juridică, română ori străină, care deține licență de utilizare a frecvențelor radio în sistem digital terestru și care are dreptul de a opera o rețea/stație de radiodifuziune sau de televiziune, în condițiile legii, în scopul furnizării unuia sau mai multor grupuri de programe de radiodifuziune și televiziune, de servicii multimedia suplimentare și de date asociate de identificare, multiplexate.

³¹Procedura și condițiile specifice de acordare a actelor administrative menționate anterior sunt reglementate prin Decizia președintelui CNA nr. 277/2013 privind procedura de acordare, de modificare, de prelungire a valabilității și de cedare a licenței și a deciziei de autorizare audiovizuală, cu excepția celor pentru difuzare în sistem digital terestru, precum și condițiile privind difuzarea de programe locale, retransmiterea sau preluarea de programe ale altor radiodifuzori, cu modificările și completările ulterioare și prin Decizia președintelui ANCOM nr. 629/2010 privind procedura de autorizare a furnizării serviciilor de programe audiovizuale.

³²Potrivit dispozițiilor art. 56 alin. (1) din Legea nr. 504/2002, cu modificările și completările ulterioare.

eliberat de CNA, precum și al *autorizației tehnice* emise de ANCOM³³. De asemenea, în sarcina distribuitorilor de servicii de programe audiovizuale a fost impusă³⁴ obligația de „*must carry*” constând în obligația acestora de a include în ofertele proprii anumite servicii de programe audiovizuale.

1.3.3.2. Reglementări privind obligația de „*must carry*”

Potrivit obligației de „*must carry*”, distribuitorii de servicii de programe audiovizuale sunt obligați să includă în ofertele lor serviciile de programe ale SRTV destinate publicului din România, precum și alte servicii de programe ale radiodifuzorilor privați aflați sub jurisdicția României, libere la retransmisie și fără condiționări tehnice sau financiare, în limita a 25% din numărul total al serviciilor de programe distribuite prin rețeaua respectivă³⁵, precum și serviciile de televiziune a căror obligativitate de retransmitere este stabilită prin acorduri internaționale la care România este parte. Criteriul de departajare pentru radiodifuzorii privați este ordinea descrescătoare a indicelui anual de audiență.

De asemenea, distribuitorii care retransmit servicii de programe au obligația, la nivel regional și local, să includă în oferta lor cel puțin două programe regionale și două programe locale, acolo unde acestea există. Și în acest caz criteriul de departajare este reprezentat de ordinea descrescătoare a audienței.

Totodată, în limita posibilităților, distribuitorii care retransmit servicii de programe prin rețele de comunicații electronice vor include în ofertele lor de programe serviciile publice de programe de radiodifuziune ale SRR, precum și un serviciu privat de programe de radiodifuziune național și, respectiv, un serviciu privat de programe de radiodifuziune local, acestea intrând sub incidența obligației de „*must carry*”.

1.3.4. Stadiul actual³⁶ de implementare a serviciilor de transmisie în format digital prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor de programe audiovizuale în România și implicațiile asupra furnizării serviciilor de transmisie în format analogic

După cum a fost menționat în cadrul secțiunii 1.2., conform Strategiei³⁷, de la data de 17 iunie 2015, transmisia în format analogic pe cale radioelectrică terestră a programelor de televiziune a încetat, cu două excepții: un program public de televiziune transmis la nivel național (TVR 1), respectiv un program privat de televiziune transmis la nivel local (TV Sibiu). În paralel, SNR a început transmisia în format digital a anumitor servicii de programe ale SRTV în standardul DVB-T2.

Referitor la stadiul de instalare a echipamentelor (stațiilor de emisie/emițătoare) necesare pentru furnizarea serviciilor de programe de televiziune pe cale radioelectrică terestră în format digital de către SNR, în luna noiembrie 2016, acoperirea cu servicii de televiziune în standard DVB-T2 ajunsese la aproximativ 90% la nivelul populației, respectiv 84% la nivelul teritoriului, un număr de 63 emițătoare fiind deja instalate. O evoluție a gradului de dezvoltare a rețelei de transmisie a SNR începând cu luna iunie 2015 este prezentată în tabelul de mai jos :

³³Procedura și condițiile specifice de acordare a actelor administrative menționate anterior sunt reglementate prin Decizia președintelui CNA nr. 72/2012 privind condițiile de eliberare și modificare a avizului de retransmisie, respectiv Decizia președintelui ANCOM nr. 629/2010 privind procedura de autorizare a furnizării serviciilor de programe audiovizuale.

³⁴Conform prevederilor art. 82 din Legea nr. 504/2002, cu modificările și completările ulterioare, coroborate cu prevederile Deciziei președintelui CNA nr. 72/2012.

³⁵În cazul localităților în care o minoritate națională reprezintă o pondere mai mare de 20%, distribuitorii de servicii de programe audiovizuale au obligația de a include în ofertele lor serviciile de programe care sunt libere la retransmisie, în limba minorității respective.

³⁶ Valabil la data de 30 septembrie 2017.

³⁷Strategia privind tranziția de la televiziunea analogică terestră și implementarea serviciilor multimedia digitale la nivel național.

Tabelul nr. 1 – Evoluția acoperirii rețelei de transmisie a programelor audiovizuale în format digital a SNR

Luna de referință	Gradul de acoperire la nivel de populație	Gradul de acoperire la nivel de teritoriu	Nr. de emițătoare instalate
Iunie 2015	24,3%	n/a*	n/a
Octombrie 2015	38%	n/a	5
Noiembrie 2015	53%	n/a	13
Decembrie 2015	56%	n/a	15
Mai 2016	62%	58%	20
Iunie 2016	69%	63%	23
August 2016	72%	67%	27
Septembrie 2016	78,2%	72,5%	37
Octombrie 2016	89,7%	83,5%	59
Noiembrie 2016	90%	84%	63

Notă: *n/a - date indisponibile
Sursa: SNR

În ceea ce privește acțiunile viitoare referitoare la implementarea transmisiei serviciilor de programe de televiziune pe cale radioelectrică terestră în format digital, se previzionează că în următorii 3 ani acoperirea MUX 1 va fi extinsă la 95% din populație³⁸. Gradul de acoperire a MUX 2 și MUX 4 va fi stabilit în funcție de solicitările radiodifuzorilor privați referitoare la publicul țintă, cerințele legate de acoperire (la nivel local, regional) etc. În acest sens, SNR, operatorul care deține drepturile de operare a MUX 2 și MUX 4 a adus la cunoștința Autorității că, deși există negocieri în curs, acestea nu s-au concretizat încă într-un acord.

Prin urmare, în România, furnizarea serviciilor de transmisie în format digital prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a programelor de televiziune este în stadiu incipient, neexistând încă vreo ofertă comercială de furnizare a acestora. Astfel, nu este de așteptat ca dezvoltarea lor viitoare să fie de natură a determina o dinamică concurențială diferită în orizontul de timp al analizei.

De asemenea, conform rezultatelor proceselor competitive de alocare a multiplexelor digitale cu acoperire la nivel național derulate până în prezent, SNR va furniza în continuare serviciile de transmisie în format digital prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor de programe de televiziune. Se preconizează că, prin intermediul a cel puțin două dintre multiplexe (MUX 2 și MUX 4), SNR va transmite exclusiv servicii de programe private de televiziune. În prezent, mai există două multiplexuri cu acoperire națională nealocate, ceea ce denotă o cerere scăzută pentru furnizarea serviciilor de transmisie pe cale radioelectrică terestră, în condițiile în care acestea au fost scoase la licitație de mai multe ori. În acest context, este important de precizat că, având în vedere costurile semnificative implicate de dezvoltarea unei rețele radioelectrice terestre, pe de o parte, cât și răspândirea foarte largă a utilizării unor alte platforme pentru recepționarea serviciilor de programe audiovizuale la tarife competitive, pe de altă parte, este de așteptat ca

³⁸Conform informațiilor transmise ANCOM de către SNR în cadrul procesului de revizuire a pieței relevante.

numărul de utilizatori finali care vor receptiona programe de televiziune prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre să fie limitat, în viitor³⁹.

În ceea ce privește serviciile de transmisie prin intermediul rețelilor radioelectrice terestre a serviciilor de programe de radiodifuziune, programele publice sunt deocamdată transmise exclusiv în format analogic, procedurile de selecție în vederea acordării drepturilor de utilizare a multiplexelor digitale în acest scop urmând a fi demarate în perioada următoare. Cât privește transmisia în format digital a programelor private de radiodifuziune, aceasta este într-un stadiu incipient, un număr de numai doi radiodifuzori auto-furnizându-și serviciile de transmisie în format digital, dar numai la nivel local, în anumite zone ale țării. Așadar, în orizontul de timp al analizei, serviciile de transmisie în format digital a serviciilor de programe de radiodifuziune nu se vor dezvolta într-o măsură semnificativă, astfel încât să determine presiuni concurențiale asupra serviciilor deja existente.

³⁹Astfel, având în vedere gradul mare de acoperire a teritoriului României cu rețele de cablu (peste 84% la sfârșitul anului 2016), respectiv rata mare de penetrare a acestor servicii (peste 63% la nivel de gospodărie, la data de 31 decembrie 2016), interesul pentru recepționarea serviciilor de programe de televiziune prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre este de așteptat să fie scăzut. Este probabil ca utilizatorii acestor servicii să fie, în principal, cei care nu au acces la rețele de cablu, folosind și în prezent această modalitate de recepționare a serviciilor de programe de televiziune. De asemenea, având în vedere că tranziția de la recepționarea serviciilor de programe de televiziune în format analogic la recepționarea acestora în format digital generează anumite costuri pentru utilizatorii finali (cu schimbarea echipamentelor, cu plata unui abonament dacă se recepționează și alte servicii de programe decât cele „free to air” etc.), este posibil ca aceștia să se reorienteze către alte variante de recepționare a serviciilor de programe de televiziune (spre exemplu, prin satelit, utilizând tehnologia DTH, sau prin intermediul rețelilor mobile) sau chiar să renunțe la aceste servicii, în măsura în care costurile sunt considerate prea ridicate. În ceea ce privește situația utilizatorilor finali care se află în aria de acoperire a rețelilor de cablu, este puțin probabil ca aceștia să opteze pentru recepționarea programelor de televiziune în format digital pe cale radioelectrică terestră, datorită ofertelor avantajoase pentru serviciile de retransmisie la care au acces (spre exemplu, în luna august 2017, tariful lunar al unui abonament pentru servicii de retransmisie în format digital a serviciilor de programe de televiziune prin cablu varia între 25 lei și 35 lei, incluzând reducerile aplicabile, dacă este cazul (abonamentul Akta Digital Start de la Akta Telekom S.A./Digital Cable Systems S.A. – 25 lei, abonamentul Digital de la RCS & RDS S.A. – 28 lei, abonamentul Televiziune S de la Telekom Romania Communications S.A. – 31 lei, respectiv abonamentul Play Familia de la UPC Romania S.R.L. – 35 lei).

Capitolul II

Piețele relevante aferente serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe audiovizuale

Capitolul II prezintă opinia ANCOM cu privire la revizuirea definițiilor piețelor relevante ale produsului corespunzătoare serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune și de radiodifuziune, care sunt furnizate de SNR.

2.1. Definiția actuală a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe audiovizuale

În cadrul demersului precedent de revizuire a piețelor relevante corespunzătoare serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe audiovizuale, Autoritatea a realizat analize de substituibilitate a serviciilor, ținând cont de fluxurile financiare implicate (servicii de programe audiovizuale publice/private), modalitățile/suporturile de transmisie utilizate (radioelectric terestru/cablu/satelit/fibră optică), categoria de servicii de programe (televiziune/radiodifuziune), benzile de frecvențe utilizate în cazul serviciilor de radiodifuziune, respectiv aria de furnizare a serviciilor de programe audiovizuale (locală/națională).

Astfel, în urma analizei de piață din anul 2008, definițiile piețelor relevante ale produsului în vigoare, în prezent, sunt următoarele:

1. *„Piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune.”*

Piața relevantă astfel definită cuprinde transmisia inițială în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune la nivel național și local, transportul acestor servicii de programe prin rețelele de comunicații electronice și transmiterea finală, în integralitate și fără nicio modificare, a serviciilor publice de programe de televiziune în vederea recepționării de către utilizatorii finali.

2. *„Piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM.”*

Piața cuprinde transmisia inițială în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM, la nivel local și național, transportul acestor servicii prin rețelele de comunicații electronice și transmiterea finală, în integralitate și fără nicio modificare, a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM în vederea recepționării de către utilizatorii finali.

3. *„Piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe AM.”*

Piața cuprinde transmisia inițială în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe AM, la nivel local și național, transportul acestor servicii de programe prin rețelele de comunicații electronice

și transmiterea finală, în integralitate și fără nicio modificare, a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe AM în vederea recepționării de către utilizatorii finali.

2.2. Identificarea pieței relevante a produsului

Având în vedere stadiul incipient de dezvoltare în care se află serviciile de transmisie în format digital a serviciilor de programe de radiodifuziune, respectiv de televiziune, și faptul că nu este de așteptat ca, în orizontul de timp al analizei, acestea să se dezvolte într-o măsură semnificativă, astfel încât să determine presiuni concurențiale asupra serviciilor deja existente, la fel ca în analiza de piață precedentă, se vor reevalua condițiile concurențiale de pe piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe audiovizuale. Se va reanaliza gradul de substituibilitate a acestora cu alte produse/servicii, considerând constrângerile directe asupra prețului (ca efect al substituibilității cererii și ofertei la nivelul pieței de gros), dar și constrângerile indirecte asupra acestuia (ca efect al substituibilității cererii la nivelul pieței cu amănuntul). În acest sens, pentru delimitarea piețelor relevante ale produsului, se analizează măsura în care cererea din partea utilizatorilor finali pe piața cu amănuntul poate impune, în mod indirect, constrângeri concurențiale la nivelul piețelor de gros, ținând cont de potențialul de substituibilitate cu alte servicii a platformelor utilizate pentru recepționarea programelor de televiziune sau radiodifuziune de către utilizatorii finali.

2.2.1. Analiză de substituibilitate între serviciile de transmisie în format analogic a programelor audiovizuale private și serviciile de transmisie în format analogic a programelor audiovizuale publice

Pornind de la serviciile de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre furnizate radiodifuzorilor publici de către SNR, ANCOM reanalizează dacă serviciile de transmisie în format analogic a programelor audiovizuale private sunt parte a aceleiași piețe relevante a produsului ca serviciile de transmisie în format analogic a programelor audiovizuale publice.

Substituibilitatea cererii

În ceea ce privește substituibilitatea cererii la nivel de gros, ANCOM consideră că aceasta este inexistentă dat fiind modul de acordare a licențelor de emisie pentru difuzarea serviciilor publice de programe audiovizuale, acordurile în baza cărora au fost prelungite drepturile de transmisie a programelor publice în format analogic conducând la aceeași concluzie. Astfel, drepturile de transmisie nu au fost acordate radiodifuzorilor publici (SRTV și SRR), ci furnizorului rețelei de comunicații electronice care realizează transmisia acestor servicii, respectiv SNR, ceea ce implică că radiodifuzorii publici nu ar putea să migreze către serviciile oferite de un alt furnizor sau să-și auto-furnizeze serviciile de transmisie la nivel de gros, în situația în care un furnizor monopolist ipotetic ar crește tarifele practicate pentru serviciile respective. Așadar, ținând cont de prevederile legale în vigoare, respectiv de faptul că radiodifuzorii publici de programe audiovizuale sunt obligați să achiziționeze servicii de transmisie în mod exclusiv de la SNR, substituibilitatea cererii este imposibil de realizat.

Din punct de vedere al analizei unor eventuale constrângeri indirecte, de la nivelul pieței cu amănuntul, asupra tarifelor practicate de SNR la nivelul pieței de gros pentru serviciile de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre, concluzia este aceeași. De exemplu, în măsura în care o creștere a tarifelor percepute de SNR pentru serviciile de transmisie furnizate SRTV și SRR ar avea ca rezultat scăderea calității conținutului programelor pe care radiodifuzorii publici le difuzează, cotele de audiență ale acestora ar putea înregistra scăderi în favoarea programelor difuzate de radiodifuzorii privați, determinând scăderea cererii în mod corespunzător la nivelul pieței de gros. În mod teoretic, o astfel de constrângere poate

fi îndeajuns de puternică ca să determine includerea serviciilor de transmisie în cazul celor două categorii de servicii de programe audiovizuale (publice, respectiv private) în cadrul aceleiași piețe relevante a produsului. În practică, însă, aceasta situație este foarte puțin probabil să se întâmple având în vedere că, în conformitate cu prevederile legale în vigoare⁴⁰, sumele necesare SRTV și SRR pentru plata serviciilor de transmisie sunt asigurate integral de la bugetul de stat, ceea ce înseamnă că orice creștere a tarifelor pentru serviciile de transmisie este susținută printr-o majorare a fondurilor alocate în acest scop, și nu prin creșterea tarifelor aplicate utilizatorilor finali în mod direct.

Astfel, în mod teoretic, SNR ar putea majora tarifele practicate pentru serviciile de transmisie pe care le oferă radiodifuzorilor publici peste nivelul costurilor, fără ca utilizatorii finali care recepționează astfel de servicii să fie afectați în mod direct și, în consecință, fără să înregistreze pierderi din punctul de vedere al profitului obținut. Ca urmare, situația existentă la nivelul pieței cu amănuntul nu poate impune constrângeri asupra tarifelor practicate de către SNR pentru serviciile de transmisie oferite radiodifuzorilor publici la nivelul pieței de gros.

Substituibilitatea ofertei

În ceea ce privește posibilitatea substituibilității ofertei la nivelul pieței de gros, aceasta este imposibil de realizat, având în vedere atât prevederile legale în vigoare (radiodifuzorii publici pot achiziționa astfel de servicii în mod exclusiv de la SNR), cât și contextul tranziției de la transmisia în format analogic la transmisia în format digital. Așadar, în prezent, posibilitatea unui operator de a furniza servicii de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre este inexistentă.

În concluzie, având în vedere rezultatele evaluării constrângerilor directe și indirecte asupra tarifelor percepute pentru serviciile de transmisie a programelor publice de televiziune și radiodifuziune furnizate de SNR, rezultă că serviciile de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre furnizate radiodifuzorilor privați nu fac parte din aceeași piață relevantă cu serviciile de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre furnizate radiodifuzorilor publici.

2.2.2. Analiză de substituibilitate între serviciile de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe audiovizuale și serviciile de transmisie prin intermediul rețelelor de cablu, a sistemelor de comunicații prin satelit (inclusiv de tip DTH) și, respectiv, a rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe (IPTV)

În acest capitol, Autoritatea reanalizează dacă serviciile de transmisie furnizate prin intermediul rețelelor de cablu și a sistemelor de comunicații prin satelit (inclusiv de tip DTH) fac parte din aceeași piață relevantă cu serviciile de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre furnizate de către SNR radiodifuzorilor publici. De asemenea, având în vedere dezvoltarea infrastructurii de acces la internet în bandă largă la puncte fixe în perioada de timp scursă de la precedenta analiză de piață, Autoritatea ia în considerare și serviciile de transmisie furnizate prin intermediul rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe (IPTV), analizând substituibilitatea acestora cu serviciile de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe audiovizuale.

Conform informațiilor/datelor analizate, serviciile publice de programe audiovizuale sunt transmise și prin intermediul rețelelor de cablu, al sistemelor de comunicații prin satelit și al rețelelor de acces la internet în bandă largă, infrastructurile respective fiind considerate suporturi complementare sistemelor radio terestre. În același timp, în conformitate cu prevederile Legii nr. 504/2002, cu modificările și completările ulterioare, distribuitorii de servicii de programe sunt obligați să includă în ofertele lor serviciile publice de programe de

⁴⁰Conform prevederilor art. 41 din Legea nr. 41/1994, republicată.

televiziune⁴¹. De asemenea, serviciile de programe de radiodifuziune ale SRR intră și ele sub incidența obligației de „*must carry*”. Având în vedere aceste aspecte, Autoritatea reanalizează dacă radiodifuzorii publici pot renunța la transmisia în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor de programe audiovizuale în favoarea transmisiei serviciilor de programe exclusiv prin intermediul rețelelor de cablu sau/și a sistemelor de comunicații prin satelit (inclusiv de tip DTH) sau/și a rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe (IPTV).

Pentru a evalua dacă serviciile de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe audiovizuale și serviciile de transmisie prin intermediul rețelelor de comunicații electronice (rețele de cablu, rețele cu transmisie prin satelit, respectiv rețele de acces la internet în bandă largă la puncte fixe) sunt parte a aceleiași piețe relevante a produsului, ANCOM reanalizează dacă există substituibilitatea cererii și/sau a ofertei între cele două categorii de servicii la nivel de gros, respectiv dacă există constrângeri concurențiale indirecte manifestate prin intermediul substituibilității cererii la nivel cu amănuntul.

Substituibilitatea cererii

Așa cum precizam mai sus, radiodifuzorii publici sunt obligați să utilizeze în mod exclusiv serviciile de transmisie a programelor audiovizuale în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre furnizate de SNR. Astfel, radiodifuzorii publici nu pot substitui serviciile de transmisie oferite prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre în format analogic cu serviciile de transmisie prin intermediul rețelelor de cablu, a sistemelor de comunicații prin satelit și rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe.

Chiar și în situația în care radiodifuzorii publici ar putea alege operatorul rețelei care să realizeze transmisia serviciilor publice de programe audiovizuale, substituibilitatea cu alte suporturi ar fi puțin probabilă, așa cum o serie de factori, ce vor fi analizați în cele ce urmează, o indică. Astfel, se va analiza dacă acoperirea rețelelor și ratele de penetrare a serviciilor publice de programe audiovizuale transmise prin intermediul rețelelor de cablu, a sistemelor de comunicații prin satelit (inclusiv de tip DTH), respectiv a rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe sunt similare cu cele în cazul transmisiei programelor prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre, precum și care sunt efectele schimbării platformei utilizate pentru transmisie, din punctul de vedere al veniturilor și costurilor înregistrate de radiodifuzorii publici.

Gradul de acoperire a rețelelor și rata de penetrare a serviciilor

Conform informațiilor culese și analizate de ANCOM, gradul de acoperire a rețelelor și ratele de penetrare care pot fi înregistrate ca urmare a utilizării sistemelor radioelectrice terestre diferă de cele obținute ca urmare a utilizării rețelelor de cablu, a sistemelor de comunicații prin satelit sau a rețelelor de acces la internet în bandă largă. Radiodifuzorii ale căror programe sunt transmise în prezent prin intermediul radiosistemelor electrice este puțin probabil să renunțe la utilizarea lor întrucât ar însemna să renunțe la accesul la utilizatorii finali care recepționează servicii de programe audiovizuale prin intermediul antenelor terestre, în special în cazul programelor de radiodifuziune. În acest context, este important de subliniat faptul că, în cazul anumitor zone greu accesibile, investițiile implicate de dezvoltarea unei rețele fixe de comunicații electronice (fie ea bazată pe infrastructură de cablu sau fibră optică) sunt semnificative și nejustificate din punct de vedere economic, singurele variante viabile de transmitere a serviciilor de programe audiovizuale fiind reprezentate de sistemele radioelectrice terestre sau de rețelele cu transmisie prin satelit.

⁴¹Conform art. 82 alin. (1), „Orice distribuitor care retransmite servicii de programe prin rețelele de comunicații electronice, cu excepția celor care utilizează exclusiv spectrul radio, are obligația să includă în oferta sa serviciile de programe ale Societății Române de Televiziune destinate publicului din România, precum și alte servicii de programe, libere la retransmisie și fără condiționări tehnice sau financiare, ale radiodifuzorilor privați, aflați sub jurisdicția României, în limita a 25% din numărul total de servicii de programe distribuite prin rețeaua respectivă, precum și serviciile de televiziune a căror obligativitate de retransmitere este stabilită prin acorduri internaționale la care România este parte.[...]”

Astfel, s-a constatat că, la sfârșitul anului 2015, 21% dintre gospodăriile care dețineau un televizor recepționau servicii de programe audiovizuale prin intermediul unei antene, pe cale radioelectrică terestră⁴². În plus, singurul program public de televiziune care mai este transmis, în prezent, în format analogic pe cale radioelectrică terestră, TVR1 poate fi recepționat de 78,5% din populația țării.

Cu excepția RCS & RDS S.A. și UPC Romania S.R.L., majoritatea operatorilor dețin rețele de cablu mai puțin dezvoltate în ceea ce privește aria de acoperire și numărul de abonați. La sfârșitul anului 2016, rata de penetrare a recepționării programelor prin intermediul rețelelor de cablu la nivel de gospodărie era de 63,4%. De asemenea, având în vedere că la momentul analizei de piață anterioare, în anul 2008, rata de penetrare a recepționării programelor prin intermediul rețelelor de cablu era de aproximativ 49%, iar procentul gospodăriilor cablate era de aproximativ 85%, este de presupus că procentul gospodăriilor cablate se situează, în prezent, peste valoarea de 90%, dar, ținând cont de suprapunerea rețelelor de cablu, această valoare poate fi mai scăzută. Astfel, un radiodifuzor care va dori să utilizeze un suport alternativ la transmisia la nivel național prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor de programe pe care le difuzează, pentru a obține o acoperire națională, trebuie să negocieze cu principalii operatori de rețele de cablu, dar și cu majoritatea operatorilor care dețin rețele mai puțin dezvoltate.

Spre deosebire de segmentul rețelelor de cablu care se caracterizează printr-un grad relativ ridicat de fragmentare, în România există 8 sateliți care acoperă teritoriul țării. Radiodifuzorii care doresc ca serviciile de programe pe care le difuzează să fie transmise prin intermediul sistemelor de comunicații electronice prin satelit pot negocia în mod direct cu furnizorii serviciilor de transmisie prin satelit, varianta aceasta fiind relativ mai costisitoare, sau pot apela la serviciile oferite de un distribuitor de servicii care utilizează sisteme de comunicații prin satelit de tip DTH, chiar dacă în această situație nu vor mai avea o relație directă cu utilizatorii finali. Rata de penetrare la nivel de gospodărie a serviciilor de programe audiovizuale recepționate prin intermediul unor sisteme de comunicații prin satelit de tip DTH (cu abonament) era de 32,4% la data de 31 decembrie 2016.

În ceea ce privește serviciile de transmisie furnizate prin intermediul rețelelor de acces la internet în bandă largă, după cum a fost precizat și în secțiunea 1.3.2., în prezent există numai doi furnizori de servicii de transmisie a programelor audiovizuale ce folosesc tehnologia IP (IPTV), care oferă astfel de servicii către utilizatorii finali în zone specifice, precum parcurile industriale, complexe rezidențiale și alte aglomerări din zonele urbane, acolo unde și-au dezvoltat rețelele de fibră optică. Rata de penetrare, la nivel de gospodărie, a serviciilor de transmisie prin intermediul tehnologiei IP era de numai 1,3% la data de 31 decembrie 2016. Astfel, deși rețelele de fibră optică NGN/NGA au cunoscut o dezvoltare semnificativă pe parcursul perioadei analizate, procentul de gospodărie acoperite cu rețele de comunicații de bandă largă în configurație de tip FTTH sau FTTB fiind de 60% la mijlocul anului 2016, rata de penetrare a conexiunilor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe la nivel de gospodărie era mai redusă, de 53%, la aceeași dată. Așadar, deși potențialul de dezvoltare a acestor servicii în orizontul de timp al analizei există, gradul de dezvoltare va fi moderat și, în orice caz, nu de natură a determina concluzii diferite cu privire la evoluția serviciilor analizate față de cele prezentate. De asemenea, este important de menționat că, în mod similar situației corespunzătoare serviciilor de transmisie prin intermediul rețelelor de cablu, un radiodifuzor care dorește să utilizeze un suport alternativ la transmisia prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor de programe pe care le difuzează trebuie să negocieze cu principalii operatori de rețele de acces la internet în bandă largă la puncte fixe prezente la nivel național, cât și cu majoritatea operatorilor care dețin rețele locale, pentru a obține o acoperire națională în ceea ce privește recepționarea serviciilor de programe de către utilizatorii finali.

⁴²Sursa: Eurobarometru, „E-Communications and the Digital Single Market”, mai 2016, p. 63; sondajul a fost realizat pe un eșantion reprezentativ la nivelul fiecărui stat membru UE, în luna octombrie 2015.

Analiza impactului schimbării platformei utilizate pentru transmisia propriilor servicii de programe în vederea asigurării recepționării de către utilizatorii finali asupra veniturilor și costurilor înregistrate de radiodifuzori

Datorită modelelor financiare diferite și a existenței unor contracte de barter încheiate între părți, cuantificarea costurilor pe care le înregistrează radiodifuzorii cu achiziționarea serviciilor de transmisie, în funcție de tipul platformei utilizate, este un demers dificil și cu acuratețe relativă. Acordurile încheiate între părți diferă atât în cazul furnizării de servicii prin intermediul aceleiași platforme, cât și în cazul utilizării unor platforme diferite pentru transmisia serviciilor de programe audiovizuale. De asemenea, trebuie precizat că, pe lângă obligațiile legale impuse furnizorilor, acordurile încheiate între un radiodifuzor și un operator și/sau distribuitorul de servicii în vederea transmisiei și/sau a distribuției serviciilor de programe audiovizuale reflectă, de regulă, modelele de afaceri ale părților implicate. Astfel, în situația în care serviciul/serviciile de programe audiovizuale ale unui radiodifuzor se regăsesc în oferta comercială a unui distribuitor de servicii, între cele două părți se realizează practic o tranzacție prin intermediul căreia drepturile de proprietate intelectuală deținute de către radiodifuzor sunt transferate distribuitorului pentru ca serviciul pe care îl difuzează să fie transmis și să fie recepționat de abonații care beneficiază de acces la platforma respectivă. O astfel de tranzacție se poate materializa fie printr-un acord de barter, situație în care nu este perceput niciun tarif de către niciuna dintre părți, fie printr-un acord prin intermediul căruia distribuitorul de servicii plătește radiodifuzorului anumite sume pentru conținutul serviciilor de programe pe care le difuzează, fie printr-un acord prin intermediul căruia distribuitorul de servicii este plătit pentru serviciile de transmisie pe care le oferă radiodifuzorului, dacă este cazul. În cazul în care radiodifuzorul utilizează propriile resurse pentru transmiterea de programe și are, prin urmare, o relație directă cu utilizatorii finali, nu se mai realizează acest schimb de valori cu distribuitorul de servicii.

Considerând transmisia realizată prin satelit, există mai multe posibilități prin intermediul cărora un radiodifuzor poate achiziționa servicii de transmisie a programelor de televiziune prin intermediul unui sistem de comunicații prin satelit. Astfel, un radiodifuzor poate să închirieze capacitate sau segment spațial direct de la operatorul unui satelit care acoperă teritoriul României sau poate sub-inchiria capacitate neutilizată de la un distribuitor de servicii (adică de la unul dintre cei 5 distribuitori prezenți pe piața din România). Având în vedere că, din punct de vedere financiar, nu este întotdeauna eficient pentru un radiodifuzor să închirieze segment spațial sau capacitate pentru a transmite un singur serviciu de programe de televiziune, de cele mai multe ori radiodifuzorii apelează fie la serviciile unui distribuitor de servicii care utilizează sistemele de comunicații prin satelit de tip DTH, fie închiriază segment spațial pentru a transmite mai multe servicii de programe de televiziune, inclusiv serviciile de programe ale altor radiodifuzori. Tarifele percepute pentru serviciile de transmisie prin intermediul unui sistem de comunicații prin satelit depind de mai mulți factori precum: tipul satelitului, poziția orbitală, înclinația pe orbită, acoperirea teritoriului, serviciile transmise prin intermediul altor echipamente de tip „transponder” de același sistem de comunicații prin satelit etc.

Numărul furnizorilor de servicii de transmisie prin satelit de la care radiodifuzorii din România pot achiziționa servicii este semnificativ. Radiodifuzorii pot alege să achiziționeze capacitate de la operatorul oricărui sistem de comunicații prin satelit fără a fi nevoie ca utilizatorii finali să achiziționeze o nouă antenă satelit sau să modifice substanțial poziția antenei pe care o dețin deja. În acest sens, este important de subliniat că, nemaivând o relație directă cu utilizatorii finali, radiodifuzorii care apelează la serviciile distribuitorilor nu trebuie să se asigure că utilizatorii finali achiziționează echipamentele necesare pentru a putea recepționa serviciile de programe.

Ca și în cazul transmisiei programelor audiovizuale prin intermediul sistemelor de comunicații prin satelit de tip DTH, radiodifuzorii (în cazul de față, SRTV și SRR) care ar alege să utilizeze servicii de transmisie prin intermediul rețelelor de cablu sau al rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe pentru distribuția propriului serviciu de programe la nivelul pieței cu amănuntul, pe bază de abonament, la pachet cu

alte servicii de programe, nu ar avea o relație directă cu utilizatorii finali și nu ar fi nevoie să se asigure că aceștia au achiziționat echipamentele necesare recepționării serviciilor de programe audiovizuale.

Impactul asupra veniturilor obținute de radiodifuzorii publici ca urmare a unei eventuale decizii de schimbare a platformei utilizate pentru transmisia serviciilor de programe audiovizuale depinde de o serie de factori, cum ar fi măsura în care activitatea acestora este dependentă de veniturile înregistrate din publicitate, astfel încât să fie necesară păstrarea controlului asupra acestei surse de venituri și gestionarea eficientă a modului în care publicitatea este integrată în propriile servicii de programe. În general, deși activitatea radiodifuzorilor publici nu depinde de veniturile înregistrate din publicitate în aceeași măsură cum e cazul radiodifuzorilor privați (în anul 2016, aproximativ 50% din totalul veniturilor SRR, respectiv 71% din totalul veniturilor SRTV⁴³ au provenit din încasarea taxei radio-TV), nivelul acestor venituri nu este neglijabil - 4,9 milioane de lei (1,2% din veniturile SRR în anul 2016), respectiv 16,2 milioane de lei (3,5% din veniturile SRTV în anul 2016), totuși în scădere pe parcursul perioadei analizate, în cazul ambilor radiodifuzori publici. Prin urmare, dacă radiodifuzorii publici ar avea posibilitatea să renunțe la serviciile transmise prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre, aceștia ar lua în considerare efectele schimbării platformei utilizate asupra veniturilor totale.

De asemenea, având în vedere că existența anumitor constrângeri concurențiale asupra tarifelor practicate pentru serviciile de transmisie de către furnizori la nivelul pieței de gros poate fi efectul indirect al situației concurențiale de la nivelul *pieței cu amănuntul*, între transmisia/recepționarea serviciilor de programe audiovizuale prin intermediul rețelelor de cablu și/sau a sistemelor de comunicații prin satelit (inclusiv de tip DTH) și/sau a rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe (IPTV), pe de o parte, respectiv prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre, pe de altă parte, a fost analizat inclusiv nivelul de substituibilitate între acestea.

Servicii de programe de televiziune

Mai jos, sunt prezentate pe scurt o serie de aspecte care susțin concluzia Autorității că nu există substituibilitatea cererii între serviciile de programe de televiziune furnizate prin intermediul rețelelor de cablu și/sau a sisteme de comunicații prin satelit (inclusiv de tip DTH) și/sau a rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe și serviciile de programe de televiziune furnizate în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre la nivelul pieței cu amănuntul. În acest sens, următoarele aspecte sunt considerate importante:

1. Distribuitorii de servicii prin intermediul rețelelor de cablu, a sistemelor de comunicații prin satelit de tip DTH și, respectiv, a rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe oferă utilizatorilor finali pachete de servicii de programe de televiziune contra cost (pe bază de abonament). Numărul serviciilor de programe cuprins în pachetele de bază ale distribuitorilor de servicii este similar în cazul celor trei platforme menționate, iar valoarea abonamentului perceput pentru serviciile de programe audiovizuale furnizate individual (nu în pachete de servicii de comunicații electronice care includ și serviciile de retransmisie a programelor audiovizuale) este similară pentru platformele considerate. Spre deosebire de recepționarea serviciilor de programe audiovizuale prin intermediul platformelor de cablu, a sistemelor de comunicații prin satelit de tip DTH sau a rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe de tip IPTV contra cost, pentru recepționarea de programe de televiziune pe cale radioelectrică terestră, utilizatorii au nevoie doar de o antenă obișnuită, fără a plăti un abonament lunar în acest sens;

⁴³Conform rapoartelor de activitate ale SRR și SRTV, disponibile la următoarele adrese:

- SRR: <http://www.srr.ro/files/cariere/SRR-raportanual2016ROMpreview.pdf>;
- SRTV: http://media.tvinfo.ro/media-tvr/other/201704/raport-activitate_88799800.pdf.

2. Prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre se poate recepționa un singur serviciu de programe publice de televiziune la nivel național. În plus, mai există un radiodifuzor privat de servicii de programe de televiziune la nivel local. În general, operatorii de rețele de cablu, de sisteme de comunicații prin satelit de tip DTH și, respectiv, de rețele de acces la internet în bandă largă la puncte fixe aleg să includă în pachetele de bază pe care le oferă utilizatorilor finali servicii de programe de televiziune în funcție de ratele de audiență înregistrate de acestea⁴⁴. Chiar dacă prin intermediul sistemelor de comunicații prin satelit de tip DTH sau a rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe, depinzând de capacitatea acestora, pot fi transmise mai multe servicii de programe de televiziune (întrucât capacitatea rețelelor digitale este substanțial mai mare decât cea a rețelelor analogice), de regulă, serviciile oferite suplimentar sunt originare din afara României, cu rate de audiență scăzute. Pe de altă parte, prin intermediul rețelelor de cablu se poate recepționa un număr relativ mai mare de servicii de programe de televiziune locale, care, de asemenea, înregistrează audiențe foarte scăzute la nivel național;
3. În România, există un singur operator care difuzează și transmite serviciile publice naționale de programe de televiziune prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre și 5 distribuitori de sisteme de comunicații prin satelit de tip DTH care oferă pachete de servicii de programe de televiziune care pot fi recepționate la nivel național. Spre deosebire de sistemele radioelectrice terestre și de cele de comunicații prin satelit de tip DTH, serviciile de transmisie oferite prin intermediul rețelelor de cablu sunt furnizate de un număr mare de operatori, la nivel local și regional, ale căror rețele de mici dimensiuni asigură cumulativ o acoperire semnificativă în ceea ce privește numărul de gospodării cablate. Procentul gospodăriilor cablate se situează peste valoarea de 90%, dar, ținând cont de suprapunerea rețelelor de cablu, această valoare este probabil să fie mai scăzută, în timp ce gradul de acoperire a sistemelor radioelectrice terestre prin intermediul cărora se transmite în format analogic și a sistemelor de comunicații prin satelit este de 78%⁴⁵ la nivel de populație/71% la nivel de teritoriu și, respectiv, 100%. În ceea ce privește acoperirea cu rețele de acces la internet în bandă largă la puncte fixe, procentul gospodăriilor acoperite în configurație de tip FTTH/FTTB era de 60%, la data de 30 iunie 2016. În general, atât rețelele de cablu, cât și rețelele de acces la internet în bandă largă la puncte fixe la nivel local, au un grad redus de suprapunere, ceea ce denotă că utilizatorii finali dintr-o anumită zonă geografică nu pot alege între serviciile mai multor distribuitori care asigură retransmisia serviciilor de programe prin intermediul rețelelor de cablu, respectiv rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe, ci doar între platforme diferite disponibile pentru recepționare – rețele terestre, sisteme de comunicații prin satelit, respectiv o rețea de cablu și/sau o rețea de acces la internet în bandă largă la puncte fixe, în majoritatea cazurilor. Trebuie menționat că există patru operatori care furnizează atât servicii de retransmisie prin rețelele de cablu, cât și prin intermediul sistemelor de comunicații prin satelit de tip DTH, pentru a extinde gradul de acoperire cu servicii inclusiv în zonele geografice unde dezvoltarea rețelelor de cablu nu este viabilă;
4. Pentru recepționarea serviciilor de programe de televiziune transmise prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre, utilizatorii finali au nevoie doar de un aparat TV și de o antenă obișnuită. În cazul serviciilor de programe audiovizuale recepționate prin intermediul unor rețele digitale de cablu sau a unor rețele de acces la internet în bandă largă, este necesar atât un aparat TV, cât și un receptor digital și un decodor în cazul rețelelor de cablu, respectiv un receptor de tip „set top box” în cazul rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe, echipamentele menționate putând fi achiziționate sau închiriate. Pentru recepționarea serviciilor de programe prin intermediul

⁴⁴Conform informațiilor cu privire la cotele de audiență aferente lunii iulie 2017, primele 5 servicii de programe de televiziune în ordinea descrescătoare a audienței erau private, deținând o cotă cumulată de 51% (sursa: <http://www.arma.org.ro/ro/audiente>).

⁴⁵Având în vedere situația particulară a transmisiei programelor de televiziune în format analogic pe cale radioelectrică terestră în contextul tranziției către transmisia în format digital, gradul de acoperire a populației cu astfel de servicii a scăzut semnificativ în perioada analizată, de la 99% la jumătatea anului 2008.

sistemelor de comunicații prin satelit, utilizatorii finali trebuie să achiziționeze sau să închirieze o antenă satelit și un echipament de recepție. De asemenea, există situații când distribuitorii de servicii prin intermediul sistemelor de comunicații prin satelit de tip DTH nu percep niciun tarif pentru instalarea și închirierea echipamentelor de recepție, ceea ce înseamnă că, pentru utilizatorii finali, costurile schimbării platformei de recepționare a serviciilor de programe de televiziune sunt relativ mai scăzute, în cazul în care nu este prevăzută o perioadă minimă contractuală.

Servicii de programe de radiodifuziune

Analiza datelor de piață arată că, la nivelul pieței cu amănuntul, transmisia/furnizarea serviciilor de programe de radiodifuziune prin intermediul rețelelor de cablu și/sau a sistemelor de comunicații prin satelit și/sau a rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe nu reprezintă un substitut pentru transmisia/furnizarea serviciilor de programe de radiodifuziune prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre în format analogic. ANCOM subliniază următoarele aspecte relevante:

1. Serviciile de programe de radiodifuziune transmise prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre pot fi recepționate de către utilizatorii finali doar cu ajutorul unei antene obișnuite, care poate fi integrată într-un aparat radio. Prin contrast, serviciile de programe transmise prin intermediul sistemelor de comunicații prin satelit pot fi recepționate de către utilizatorii finali doar prin intermediul unei antene de satelit și a unui echipament de recepție (cu sau fără acces condiționat), iar în cazul serviciilor furnizate prin intermediul rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe (IPTV) este necesară, în primul rând conexiunea de acces la internet, dar și un echipament/receptor de tip „set top box” (STB) conectat la un aparat de televiziune;
2. În cazul distribuției contra cost a serviciilor de programe prin intermediul rețelelor de cablu, a sistemelor de comunicații prin satelit de tip DTH și a rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe, abonamentul nu se percepe în mod distinct pentru serviciile de programe de televiziune și, respectiv, pentru serviciile de programe de radiodifuziune, astfel încât utilizatorii finali care doresc să recepționeze servicii de programe de radiodifuziune prin intermediul acestor platforme trebuie să achiziționeze întregul pachet de servicii de programe de televiziune;
3. Cu toate că distribuitorii de servicii oferă servicii de programe de televiziune și radiodifuziune la pachet (serviciile fiind legate), activitățile de marketing ale acestora urmăresc promovarea în mod exclusiv a serviciilor de programe de televiziune, în cazul categoriilor de platforme considerate. De asemenea, deși în România există 5 radiodifuzori privați de servicii de programe de radiodifuziune la nivel național și un număr semnificativ de radiodifuzori de servicii de programe de radiodifuziune la nivel regional și local, numai 25 de servicii de programe (inclusiv serviciile publice de radiodifuziune) sunt transmise prin intermediul sistemelor de comunicații prin satelit, fie gratuit, fie contra cost, ca servicii incluse în ofertele distribuitorilor de servicii. Distribuitorii de servicii de programe audiovizuale prin rețelele de cablu și/sau prin rețelele de acces la internet în bandă largă la puncte fixe includ serviciile de programe de radiodifuziune ca servicii suplimentare la pachetele de bază pe care le oferă utilizatorilor finali;
4. Recepționarea serviciilor de programe de radiodifuziune transmise prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre se poate realiza și de utilizatorii finali aflați în mișcare, prin intermediul aparatelor portabile. Transmisia prin intermediul rețelelor de cablu, a sistemelor de comunicații prin satelit și a rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe permite recepționarea serviciilor de programe de către utilizatorii finali doar în locul în care a fost instalat aparatul de recepție, respectiv conexiunea fixă necesară, fără a permite mobilitatea utilizatorului final. În plus, transmisiile în format codificat prin intermediul rețelelor de cablu, a sistemelor de comunicații prin satelit și, respectiv, a rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe nu pot fi recepționate prin intermediul aparatelor portabile.

În general, din perspectiva utilizatorilor finali, transmisia serviciilor de programe audiovizuale prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre în vederea recepționării gratuite a acestora este considerată complementară (re)transmisiei contra cost a serviciilor de programe prin intermediul rețelelor de cablu, rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe și a sistemelor de comunicații prin satelit de tip DTH. Astfel, se poate conchide că distribuția serviciilor de conținut (a programelor audiovizuale) prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre la nivelul pieței cu amănuntul constituie o piață distinctă de distribuția serviciilor de conținut (programelor audiovizuale) prin intermediul rețelelor de cablu, a sistemelor de comunicații prin satelit, respectiv a rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe. Prin urmare, ANCOM consideră că serviciile de (re)transmisie furnizate la nivel cu amănuntul prin intermediul platformelor menționate (cablu, satelit, acces la internet) nu sunt în măsură a exercita constrângeri concurențiale indirecte asupra serviciilor de transmisie furnizate prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre la nivel de gros.

Substituibilitatea ofertei

Având în vedere prevederile legale în vigoare, precum și tranziția de la transmisia în format analogic la cea în format digital, este imposibil, din punctul de vedere al substituibilității ofertei, ca distribuitorii de servicii de programe de televiziune prin intermediul rețelelor de cablu, a sistemelor de comunicații prin satelit de tip DTH, respectiv a rețelelor de acces la internet în bandă largă să înceapă să furnizeze servicii de transmisie a programelor de televiziune prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre analogice, în vederea recepționării de către utilizatorii finali.

În ceea ce privește serviciile de transmisie a programelor de radiodifuziune furnizate prin intermediul rețelelor de cablu, a sistemelor de comunicații prin satelit de tip DTH, respectiv a rețelelor de acces la internet în bandă largă, după cum a fost menționat anterior, aceste servicii de programe sunt furnizate la pachet cu serviciile de programe de televiziune. Astfel, serviciile de programe de radiodifuziune transmise prin intermediul platformelor menționate pot fi privite ca servicii adiționale serviciilor de programe de televiziune, valoarea adăugată pentru utilizatorii finali fiind nesemnificativă. În aceste condiții, este extrem de puțin probabil ca distribuitorii de servicii de programe de radiodifuziune prin intermediul rețelelor de cablu, a sistemelor de comunicații prin satelit și/sau a rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe să înceapă să furnizeze servicii de transmisie a programelor de radiodifuziune prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre în vederea recepționării de către utilizatorii finali. Mai mult, costurile pe care le presupune dezvoltarea unei rețele radio terestre pentru transmisia serviciilor de programe de radiodifuziune, care să asigure o acoperire de cel puțin 90% din teritoriul țării, sunt foarte ridicate.

De asemenea, strategiile de afaceri și modul în care s-a dezvoltat activitatea distribuitorilor de servicii de programe audiovizuale sunt diferite de strategiile operatorilor care transmit serviciile de programe audiovizuale prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre în vederea recepționării gratuite a acestora de către utilizatorii finali. Prin urmare, din punctul de vedere al ofertei, serviciile de transmisie prin intermediul rețelelor de cablu, a sistemelor de comunicații prin satelit (de tip DTH) și, respectiv, a rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe nu reprezintă un substitut pentru serviciile de transmisie prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre.

În concluzie, ținând cont de argumentele prezentate mai sus, ANCOM consideră că, pe de o parte, serviciile de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe audiovizuale, respectiv serviciile de transmisie prin intermediul rețelelor de cablu, a sistemelor de comunicații prin satelit (inclusiv de tip DTH), a rețelelor de acces la internet în bandă largă la puncte fixe (IPTV), pe de altă parte, formează piețe relevante ale produsului distincte.

2.2.3. Analiză de substituibilitate între serviciile de transmisie a serviciilor publice de **radiodifuziune** și serviciile de transmisie prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a programelor publice de **televiziune**

La fel ca în analiza de piață precedentă, ANCOM reanalizează dacă serviciile de transmisie a programelor publice de radiodifuziune fac parte din aceeași piață relevantă cu serviciile de transmisie prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a programelor publice de televiziune.

Substituibilitatea cererii

Din punctul de vedere al substituibilității cererii la nivel de gros, este necesar să analizăm dacă SRR/SRTV pot substitui serviciile de transmisie prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre achiziționate de la SNR în vederea asigurării recepționării de către utilizatorii finali a serviciilor de programe de radiodifuziune pe care le difuzează cu serviciile de transmisie prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor de programe de televiziune și invers. Având în vedere existența barierelor tehnice la utilizarea echipamentelor pentru transmisia programelor de televiziune în scopul transmisiei serviciilor de programe de radiodifuziune și invers, Autoritatea consideră că o astfel de posibilitate de substituibilitate nu există. Detalii despre barierele tehnice existente sunt prezentate în mod detaliat în contextul analizei substituibilității ofertei.

Substituibilitatea ofertei

Furnizorii de servicii de transmisie prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a programelor de televiziune la nivel național nu pot intra pe piață pentru a începe să transmită servicii de radiodifuziune, fără să înregistreze costuri considerabile. Astfel, transmisia în format analogic a serviciilor de programe de televiziune prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre presupune utilizarea unui anumit spectru de frecvențe (canale) care diferă de spectrul de frecvențe alocat pentru transmisia serviciilor de programe de radiodifuziune. În mod corespunzător, sunt necesare echipamente de emisie noi (antene, transmițătoare), care trebuie să fie adaptate pentru transmisia serviciilor de programe de radiodifuziune. Având în vedere că spectrul de frecvențe radio folosit este diferit pentru transmisia programelor de televiziune, respectiv pentru transmisia programelor de radiodifuziune, este important de subliniat că echipamentele pentru transmisia și recepționarea serviciilor de programe radio sunt proiectate exclusiv în acest scop.

În plus, radiodifuzorii care dețin o licență de emisie pot transmite propriul serviciu de programe doar cu respectarea destinației frecvenței și a specificațiilor tehnice prevăzute în licență. Un radiodifuzor care dorește să asigure transmisia pe cale radio a unui nou tip de servicii de programe audiovizuale trebuie să obțină o nouă licență de emisie prin care să îi fie acordate frecvențe radio corespunzătoare. Astfel, ANCOM consideră că, la nivelul pieței de gros, nu există substituibilitatea ofertei între transmisia prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor de programe de televiziune și transmisia prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor de programe de radiodifuziune.

În concluzie, Autoritatea consideră că serviciile de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune și serviciile de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a programelor publice de radiodifuziune, formează piețe relevante ale produsului distincte.

2.2.4. Analiză de substituibilitate între serviciile de transmisie a serviciilor publice de radiodifuziune în **banda de frecvențe AM** și serviciile de transmisie prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a programelor de radiodifuziune în **banda de frecvențe FM**

Substituibilitatea ofertei

Ținând cont de diferențele tehnice existente între cele două benzi de frecvențe prezentate anterior, este puțin probabil ca transmisia serviciilor de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM să reprezinte un substitut pentru transmisia serviciilor de programe radio prin intermediul benzilor de frecvențe AM și invers. Astfel, un radiofurnizor care utilizează o bandă de frecvențe AM nu poate trece la utilizarea unei benzi de frecvențe FM fără a înregistra costuri considerabile, având în vedere că spectrul de frecvențe ce poate fi alocat pentru transmisia FM este diferit de spectrul de frecvențe ce poate fi alocat pentru transmisia AM, iar trecerea de la transmisia FM la cea AM implică achiziționarea de transmițătoare și antene/sisteme radiante noi, specifice transmisiei serviciilor de programe de radiodifuziune în acest mod.

Prin urmare, la nivelul pieței de gros, nu există substituibilitatea ofertei între serviciile de transmisie a programelor de radiodifuziune în banda de frecvențe FM și serviciile de transmisie a programelor de radiodifuziune în banda de frecvențe AM.

Având în vedere aspectele prezentate mai sus, ANCOM menține concluzia din analiza de piață precedentă conform căreia serviciile de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe AM și, respectiv, în banda de frecvențe FM, formează piețe relevante ale produsului distincte.

2.2.5. Analiză de substituibilitate între serviciile de transmisie a serviciilor publice de programe de audiovizuale la nivel **național** și serviciile de transmisie a serviciilor publice de programe audiovizuale la nivel **local**

În această secțiune ANCOM reanalizează oportunitatea definirii unei singure piețe relevante a produsului pentru serviciile de transmisie a programelor de radiodifuziune în banda de frecvențe FM și, respectiv, în banda de frecvențe AM la nivel național și serviciile de transmisie a serviciilor de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM și, respectiv, în banda de frecvențe AM la nivel local.

În ceea ce privește serviciile de transmisie a serviciilor publice de programe de televiziune, în prezent, mai există un singur serviciu public de programe de televiziune transmis pe cale radioelectrică terestră, în format analogic, la nivel național, prin urmare piața relevantă a produsului va fi delimitată de acest serviciu.

Substituibilitatea cererii

Ca urmare a diferențelor existente între echipamentele din rețeaua radio operată de SNR în vederea transmisiei la nivel local a serviciilor de radiodifuziune și cele utilizate pentru transmisia la nivel național – acoperirea transmițătoarelor, puterea de emisie a transmițătoarelor/emisătoarelor locale, locația elementelor de infrastructură, interferența frecvențelor utilizate de echipamentele de emisie colocate într-un site, radiodifuzorii publici nu vor considera transmisia la nivel local a serviciilor de programe ca fiind substituibilă cu transmisia la nivel național a serviciilor de programe (și invers).

La nivelul pieței cu amănuntul, chiar dacă conținutul serviciilor de programe de radiodifuziune locale nu diferă în mod semnificativ de conținutul celor naționale, este puțin probabil ca utilizatorii finali să considere cele două tipuri de servicii de programe ca fiind substituibile. Utilizatorii finali dintr-o anumită zonă a țării preferă să urmărească serviciile de programe locale întrucât pot asculta știri locale sau alte emisiuni care prezintă preponderent realitățile specifice zonei respective, spre deosebire de programele transmise la nivel

național care se caracterizează printr-un conținut editorial generalist. Așadar, situația existentă pe piața cu amănuntul nu este de natură să determine constrângeri concurențiale asupra serviciilor furnizate pe piața de gros.

Substituibilitatea ofertei - analiza gradului de omogenitate a condițiilor concurențiale

Cu toate că elementele de rețea (sistemele de emisie) utilizate pentru transmisia serviciilor de programe de radiodifuziune la nivel local nu reprezintă un substitut pentru elementele de rețea utilizate pentru transmisia serviciilor de programe de radiodifuziune la nivel național, se poate observa că, din punct de vedere al condițiilor concurențiale, situația este aceeași: există o piață de monopol și barierele la intrarea pe piață sunt aceleași atât pentru transmisia programelor de radiodifuziune la nivel local, cât și pentru transmisia la nivel național, iar pe perioada de timp analizată structura tarifelor aplicate de SNR pentru elementele de rețea utilizate este identică pentru ambele categorii de servicii, aceasta practicând negocierea pe elemente de cost în cazul amândurora. Tariful perceput de SNR pentru utilizarea unui emițător depinde de banda de frecvență (AM/FM) și de puterea de emisie, și nu de scopul pentru care este folosit – pentru transmisia serviciilor de programe la nivel local sau la nivel național.

În concluzie, ANCOM menține concluzia din analiza de piață precedentă, conform căreia transmisia serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM la nivel local și transmisia serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM la nivel național fac parte din aceeași piață relevantă a produsului, în timp ce transmisia serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe AM la nivel local și transmisia serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe AM la nivel național constituie, de asemenea, o singură piață relevantă a produsului.

Concluzii cu privire la piețele relevante ale produsului identificate

Pe baza criteriilor substituibilității cererii și a ofertei, ANCOM consideră că piețele relevante ale produsului sunt următoarele:

- 1. Piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune la nivel național*

Piața cuprinde transmisia inițială în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectronice terestre a serviciului public de programe de televiziune la nivel național, transportul acestuia prin rețelele de comunicații electronice și transmiterea finală, în integralitate și fără nicio modificare, în vederea recepționării de către utilizatorii finali.

- 2. Piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM, la nivel local și național*

Piața cuprinde transmisia inițială în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM, la nivel local și național, transportul acestor servicii de programe prin rețelele de comunicații electronice și transmiterea finală, în integralitate și fără nicio modificare, în vederea recepționării de către utilizatorii finali.

- 3. Piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe AM, la nivel local și național*

Piața cuprinde transmisia inițială în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe AM, la nivel local și național, transportul acestor servicii de programe prin rețelele de comunicații electronice și transmiterea finală, în integralitate și fără nicio modificare, în vederea recepționării de către utilizatorii finali.

2.3. Identificarea pieței geografice relevante

ANCOM a reanalizat dacă, în continuare, dimensiunea geografică a piețelor relevante ale produsului identificate anterior este necesar a fi stabilită la nivel național. Piața geografică relevantă reprezintă zona în care sunt localizați furnizorii produselor din piața relevantă a produsului, zonă în cadrul căreia condițiile de concurență sunt suficient de omogene și care poate fi delimitată de arii geografice vecine datorită unor condiții concurențiale diferite⁴⁶.

Condițiile concurențiale pentru transmisia serviciilor publice de programe audiovizuale la nivel local și, respectiv, național sunt similare, având în vedere monopolul deținut de SNR și, prin urmare, existența unor bariere ridicate la intrarea pe piață este valabilă în ambele cazuri. În plus, tarifele percepute de SNR pentru utilizarea echipamentelor componente ale sistemelor de emisie (emițătoare/translatoare) nu diferă în funcție de scopul pentru care sunt utilizate – transmisia serviciilor de programe la nivel local sau la nivel național. Astfel, piețele geografice corespunzătoare serviciilor de transmisie a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe AM la nivel local și național și, respectiv, a serviciilor de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM la nivel local și național sunt determinate de teritoriul național.

În ceea ce privește serviciile de transmisie a serviciilor publice de programe de televiziune, aceasta este definită la nivel național, având în vedere condițiile particulare descrise în secțiunile anterioare.

În concluzie, piețele geografice relevante sunt piețe naționale, determinate de acoperirea geografică a rețelei operate de SNR.

2.4. Concluzii cu privire la piețele relevante identificate

Piețele relevante ale produsului sunt următoarele:

1. *Piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune.*
2. *Piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM.*
3. *Piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe AM.*

Piața geografică relevantă

Piața națională determinată de teritoriul României.

⁴⁶În conformitate cu Instrucțiunile CE, paragraful 56.

Capitolul III

Definirea piețelor relevante susceptibile de reglementare *ex ante*

În această secțiune se analizează dacă piețele relevante identificate în cadrul capitolului II sunt susceptibile de a fi reglementate *ex ante*, respectiv dacă caracteristicile acestora pot justifica impunerea anumitor obligații în sarcina unor furnizori cu putere semnificativă, în concordanță cu condițiile specifice naționale.

După cum a fost menționat anterior, piața serviciilor de transmisie a serviciilor de programe audiovizuale în vederea recepționării de către utilizatorii finali nu este inclusă în Recomandarea CE. Cu toate acestea, în cazul în care condițiile naționale specifice sunt de așa natură încât să fie necesară intervenția *ex ante*, autoritățile pot defini piețe care nu mai sunt incluse în Recomandarea CE, aplicând testul celor trei criterii. ANCOM consideră că sunt suficiente indicii că o astfel de situație există în România în ceea ce privește serviciile de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe audiovizuale. Cele trei criterii care trebuie îndeplinite, în mod cumulativ, pe piețele relevante, sunt următoarele:

1. prezența unor bariere ridicate și netranzitorii la intrarea pe piață, de natură structurală sau legală;
2. structura pieței este de așa natură încât aceasta nu tinde către concurență efectivă în orizontul de timp al analizei;
3. insuficiența legislației concurenței pentru a remedia problemele existente pe piață.

3.1. Bariere ridicate și netranzitorii la intrarea pe piață

Conform condițiilor prevăzute în licența inițială acordată SNR pentru transmisia pe cale radioelectrică terestră a serviciilor publice de radiodifuziune și, respectiv, de televiziune, licență care a fost prelungită, cu anumite condiții și limitări, până la data de 31 august 2019, respectiv 31 decembrie 2019, radiodifuzorii publici fiind obligați să folosească în mod exclusiv serviciile de transmisie oferite de SNR în vederea recepționării de către utilizatorii finali a serviciilor de programe de radiodifuziune și televiziune proprii. De asemenea, conform aceleiași licențe, SNR a dobândit dreptul de a utiliza anumite frecvențe radio în scopul transportului și difuzării cu mijloace radio a serviciilor publice de radiodifuziune și televiziune.

Astfel, se poate concluziona că există bariere legale la nivelul tuturor piețelor serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe audiovizuale. Practic, până la data de 31 august 2019, respectiv 31 decembrie 2019 (în orizontul de timp al analizei), serviciile de transmisie a serviciilor publice de programe audiovizuale nu pot fi furnizate de alți operatori, iar, la rândul lor, radiodifuzorii publici nu își pot auto-furniza serviciile de transmisie.

Prin urmare, toate cele trei piețe relevante identificate sunt caracterizate de bariere legale și netranzitorii la intrarea pe piață.

3.2. Absența caracteristicilor pieței analizate care să indice evoluția acesteia către concurență efectivă

Ținând cont de barierele legale și netranzitorii existente pe toate cele trei piețe relevante identificate, ANCOM consideră că nu există indicii care să arate că, în perioada următoare, condițiile de piață se vor schimba astfel încât să determine evoluția acesteia către concurență efectivă. Barierele la intrarea pe piață se vor menține atâta vreme cât va continua să fie în vigoare dreptul SNR de utilizare a anumitor frecvențe radio pentru furnizarea serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale de către radiodifuzorii publici în format analogic în condițiile actuale, adică în cursul, respectiv, finalul anului 2019. De asemenea, este foarte puțin

probabil ca, în orizontul de timp al prezentei analize de piață, să intre pe piață un alt furnizor care să dezvolte o rețea de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radio terestre.

3.3. Insuficiența legislației concurenței

Principala problemă concurențială existentă pe piață, determinată de barierele ridicate și netranzitorii la intrarea pe piață care împiedică dezvoltarea unui mediu concurențial pe termen mediu și lung, este aceea că SNR ar putea, la nivel teoretic, să practice tarife excesive pentru serviciile de transmisie furnizate radiodifuzorilor publici. O altă problemă potențială este reprezentată de lipsa unor stimuli care să determine creșterea eficienței activității SNR. În Capitolul IV se va analiza în detaliu natura problemelor concurențiale identificate la nivelul piețelor de gros, respectiv măsura în care SNR își poate exercita efectiv puterea de piață în condițiile specifice pieței din România⁴⁷.

Așadar, pe baza considerentelor de mai sus, ANCOM consideră că aplicarea în mod exclusiv a legislației generale din domeniul concurenței nu este suficientă pentru a putea controla în mod eficient nivelul tarifelor practicate de SNR pentru serviciile de transmisie a serviciilor publice de programe audiovizuale și, în particular, pentru a asigura fundamentarea tarifelor în funcție de costuri. Astfel, ANCOM consideră că măsurile care pot fi adoptate *ex post*, prin aplicarea exclusivă a legislației generale din domeniul concurenței, nu sunt suficiente, astfel încât și cel de-al treilea criteriu analizat pentru a se stabili dacă piețele identificate sunt susceptibile de a fi reglementate *ex ante* este îndeplinit.

3.4. Concluzii cu privire la piețele relevante susceptibile de a fi reglementate *ex ante* identificate

ANCOM propune identificarea următoarelor piețe relevante ca fiind susceptibile pentru reglementarea *ex ante*:

1. *Piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune.*

Piața cuprinde transmisia inițială în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectronice terestre a serviciului public de programe de televiziune la nivel național, transportul acestuia prin rețelele de comunicații electronice și transmiterea finală, în integralitate și fără nicio modificare, în vederea recepționării de către utilizatorii finali.

2. *Piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM.*

Piața cuprinde transmisia inițială în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM, la nivel local și național, transportul acestor servicii de programe prin rețelele de comunicații electronice și transmiterea finală, în integralitate și fără nicio modificare, în vederea recepționării de către utilizatorii finali.

3. *Piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe AM.*

Piața cuprinde transmisia inițială în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe AM, la nivel local și național, transportul acestor servicii de programe prin rețelele de comunicații electronice și transmiterea finală, în integralitate și fără nicio modificare, în vederea recepționării de către utilizatorii finali.

⁴⁷Inclusiv ținând cont de trecerea de la transmisia în format analogic la transmisia în format digital.

Capitolul IV

Analiza situației concurențiale pe piețele relevante ale serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe audiovizuale și determinarea eventualelor furnizori cu putere semnificativă pe aceste piețe

4.1. Cadrul legal

În conformitate cu prevederile Capitolului VII din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, ANCOM identifică piețele relevante din domeniul comunicațiilor electronice, iar pe piețele relevante astfel identificate efectuează periodic analize de piață în scopul determinării situației concurențiale. Dacă, în urma analizelor realizate, se constată că nu există concurență efectivă pe piețele respective, ANCOM identifică furnizorii de comunicații electronice cu putere semnificativă și impune acestora, în cazul piețelor de gros, una sau mai multe dintre obligațiile specifice prevăzute la art. 106 - 110 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011.

În cazuri excepționale, atunci când Autoritatea consideră că obligațiile menționate nu sunt suficiente pentru a asigura concurența efectivă și că există, în continuare, probleme concurențiale importante și persistente în ceea ce privește furnizarea la nivelul piețelor de gros a anumitor servicii de acces, aceasta poate impune operatorilor integrați pe verticală, în condițiile stabilite de art. 111 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, obligația de separare funcțională.

Potrivit art. 94 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, un furnizor de rețele sau servicii de comunicații electronice este considerat ca având putere semnificativă pe piață dacă, „[...] *individual sau împreună cu alți asemenea furnizori, se bucură pe piața respectivă de o poziție echivalentă unei poziții dominante*”. Jurisprudența constantă a instanțelor de la nivelul Uniunii Europene a definit conceptul de poziție dominantă ca fiind poziția de putere economică deținută de o întreprindere, care îi conferă capacitatea de a se opune menținerii unei concurențe efective pe piața relevantă, oferindu-i posibilitatea de se comporta, într-o măsură apreciabilă, în mod independent față de concurenți, clienți și, în final, față de consumatorii săi⁴⁸. În acord cu această jurisprudență, art. 94 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011 dispune că prin poziție dominantă se înțelege situația în care un furnizor de rețele sau de servicii de comunicații electronice este capabil, într-o măsură apreciabilă, să se comporte independent față de concurenți, clienți și consumatori.

Prin urmare, ținând cont de principiile dreptului concurenței și de Instrucțiunile Comisiei Europene 2002/C165/03, ANCOM analizează situația concurențială pe piețele identificate în cadrul Capitolului III pentru a determina dacă există furnizori ce sunt capabili să se comporte, într-o măsură substanțială, independent de concurenți, clienți, respectiv de consumatori.

Având în vedere caracterul de monopol legal al piețelor serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe audiovizuale identificate, pentru a analiza situația concurențială și pentru a determina eventualei operatori cu putere semnificativă pe aceste piețe, ANCOM ia în considerare următoarele criterii:

- cota de piață și stabilitatea acesteia în timp; evaluarea barierelor la intrarea pe piață și a concurenței potențiale;
- puterea de contracarare a cumpărătorilor.

⁴⁸A se vedea considerentul nr. 65 din cauza C-27/76 (United Brands Company și United Brands Continental BV împotriva Comisiei Comunităților Europene), considerentul nr. 147 din cauza T-128/98 (Aéroports de Paris împotriva Comisiei Comunităților Europene).

4.2. Cota de piață și stabilitatea acesteia

Pe piețele relevante identificate de ANCOM, SNR este singurul furnizor de servicii de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune și radiodifuziune. Așadar, SNR deține o cotă de piață de 100% pe fiecare dintre piețele analizate.

În general, jurisprudența instanțelor de la nivelul Uniunii Europene subliniază faptul că o cotă de piață mai mare de 50%, în lipsa unor circumstanțe excepționale, instituie, în sine, o prezumție a unei poziții dominante pe piața relevantă⁴⁹. De asemenea, existența unei poziții dominante este probabilă și în cazul unei cote de piață cuprinse între 40% și 50%, pentru cotele de piață de sub 40% probabilitatea existenței unei poziții dominante fiind mai redusă, dar neputând fi exclusă⁵⁰.

Cu toate acestea, în situația particulară supuse prezentei analize de piață, trebuie avut în vedere că situația de monopol nu este rezultatul manifestării unui mecanism concurențial/de piață la nivelul serviciilor analizate, ci este o consecință firească a barierelor de ordin legal prezente pe piața din România. Așadar, în acest context, se poate considera că analiza cotei de piață reprezintă un criteriu mai puțin relevant, având în vedere că este exclusiv rezultatul unor prevederi legale specifice, nereprezentând vreun indiciu cu privire la comportamentul de piață în situația în care SNR nu ar fi fost protejată de acest drept exclusiv.⁵¹

De asemenea, este general recunoscut⁵² că prezența unei poziții de dominanță nu poate fi stabilită strict pe baza existenței unei cote de piață ridicate, autoritățile de reglementare trebuind să realizeze o analiză temeinică și cuprinzătoare a tuturor caracteristicilor pieței analizate, respectiv a altor factori relevanți⁵³, înainte de a concluziona că există furnizori cu putere semnificativă pe piața respectivă. Mai mult, existența unei poziții de dominanță pe piață nu determină, în sine, lipsa unui anumit nivel de concurență pe piața respectivă, relevant în acest sens fiind gradul de manifestare a acesteia. Astfel, puterea de piață poate fi contracarată cu

⁴⁹Acest aspect a fost precizat inițial în cauza C-85/76 (Hoffman-La Roche & Co. AG împotriva Comisiei Comunităților Europene), ulterior fiind reafirmat în cauza C-62/86 (AKZO Chemie BV împotriva Comisiei Comunităților Europene), respectiv în cauza C-497/99 P (Irish Sugar plc împotriva Comisiei Comunităților Europene).

⁵⁰În cauza C-85/76 (Hoffman-La Roche & Co. AG împotriva Comisiei Comunităților Europene) întreprinderea Hoffman-La Roche AG a fost desemnată ca având poziție dominată pe piața anumitor vitamine, în condițiile în care cotele de piață variau între 40% și 45%. De asemenea, în cauza C-250/92 (Gøtttrup-Klim e.a. Grovwareforeninger împotriva Dansk Landbrugs Grovvarerelskab AmbA), Curtea de Justiție a Uniunii Europene a evidențiat faptul că Dansk Landbrugs Grovvarerelskab AmbA, cu o cotă de 36% pe piața îngrășămintelor chimice și de 32% pe piața produselor fitosanitare, poate fi considerată, în strânsă legătură cu puterea și numărul competitorilor de pe piață, ca având poziție dominantă.

⁵¹În cauzele T-30/89 (Hilti AG împotriva Comisiei Comunităților Europene) și T-83/91 (Tetra Pak International SA împotriva Comisiei Comunităților Europene) Tribunalul de Primă Instanță, referindu-se la cele stabilite în privința relevanței cotelor de piață în cauza C-85/76 (Hoffman-La Roche & Co. AG împotriva Comisiei Comunităților Europene), menționează că în cazul unor cote de piață de 70-80%, respectiv de 90% există o prezumție a unei poziții dominante pe piața relevantă, dar precizează că aceste cote de piață au fost atinse în condițiile existenței unor bariere semnificative la intrarea pe piață.

⁵²Există o serie de cazuri de concentrare economică analizate de Comisia Europeană, în legătură cu care aceasta și-a exprimat acceptul ca urmare a analizelor efectuate, care probează faptul că pot exista circumstanțe excepționale, de natură a determina devierea obiectivă de la criteriile general acceptate în ceea ce privește valorile cotelor de piață care instituie prezumții de dominanță; astfel, în cazul IV/M042 - Alcatel/Telettra, cele două societăți urmau să dețină împreună controlul asupra a peste 80% din piețele relevante ale produsului identificate, principalul motiv pentru care operațiunea de concentrare economică a fost acceptată fiind posibilitatea celui mai important cumpărător (Telefonica) de a migra cu ușurință către surse alternative de achiziționare, societatea fiind capabilă să crească cantitatea de produse achiziționate de la alți furnizori, în funcție de necesități.

De asemenea, în cazul IV/M.1245 VALEO/ITT INDUSTRIES, deși, ca urmare a operațiunii de concentrare economică, cotele de piață cumulate ale societăților implicate urmau să varieze între 30% și 65%, în funcție de piața relevantă a produsului considerată (au fost identificate multiple piețe relevante ale produsului), la nivelul spațiului economic european, Comisia a aprobat operațiunea de concentrare economică ținând cont de faptul că piața de desfacere a produselor considerate este extrem de concentrată, existând doar câțiva mari cumpărători, care achiziționează cantități semnificative din produsele considerate. Mai mult, drepturile de proprietate intelectuală asupra produselor achiziționate sunt deținute de către cumpărători, aspect ce este de natură a determina existența unei concurențe semnificative pentru cumpărători la nivelul producătorilor. Astfel, s-a considerat că există putere de contracarare efectivă a cumpărătorilor.

De asemenea, în cazul IV/M.1245 VALEO/ITT INDUSTRIES, deși, ca urmare a operațiunii de concentrare economică, cotele de piață cumulate ale societăților implicate urmau să varieze între 30% și 65%, în funcție de piața relevantă a produsului considerată (au fost identificate multiple piețe relevante ale produsului), la nivelul spațiului economic european, Comisia a aprobat operațiunea de concentrare economică ținând cont de faptul că piața de desfacere a produselor considerate este extrem de concentrată, existând doar câțiva mari cumpărători, care achiziționează cantități semnificative din produsele considerate. Mai mult, drepturile de proprietate intelectuală asupra produselor achiziționate sunt deținute de către cumpărători, aspect ce este de natură a determina existența unei concurențe semnificative pentru cumpărători la nivelul producătorilor. Astfel, s-a considerat că există putere de contracarare efectivă a cumpărătorilor.

⁵³Evidențiați de Curtea de Justiție a Uniunii Europene în cauza C-27/76 (United Brands Company și United Brands Continental BV împotriva Comisiei Comunităților Europene).

succes de către concurenții deja existenți pe piața considerată ori de concurenții potențiali, de exemplu, în condițiile în care are loc o creștere mică, dar semnificativă și de durată a prețurilor pentru serviciile furnizate în piața relevantă⁵⁴.

Având în vedere situația specifică prezentată, ANCOM reanalizează și o serie de alte criterii relevante pentru a evalua măsura în care SNR deține putere semnificativă pe piețele relevante identificate.

4.3. Evaluarea barierelor la intrarea pe piață și a concurenței potențiale

Barierile legale la intrarea pe piață existente la nivelul fiecărei piețe relevante identificate de ANCOM împiedică furnizarea serviciilor de transmisie a programelor publice de televiziune și radiodifuziune de către un alt operator decât SNR sau auto-furnizarea serviciilor de către radiodifuzorii publici. După cum a fost evidențiat anterior, această situație este determinată de clauzele specifice incluse în licența acordată SNR în vederea difuzării și transmisiei, în mod exclusiv, a serviciilor de programe audiovizuale ale radiodifuzorilor publici, condițiile de prelungire a acesteia fiind neschimbate din acest punct de vedere⁵⁵.

Chiar și în absența barierelor legale, în ceea ce privește serviciile de transmisie în format analogic a programelor publice de televiziune, în contextul obligațiilor asumate de România cu privire la încetarea transmisiei în format analogic, și al faptului că, în prezent, mai există doar un singur serviciu de programe de televiziune transmis în acest mod, care-și va înceta transmisia, cel târziu, la sfârșitul anului 2019, Autoritatea consideră că nu este posibilă intrarea pe această piață a unor concurenți potențiali.

În ceea ce privește serviciile de transmisie a programelor publice de radiodifuziune, având în vedere că, pe de o parte, se preconizează digitalizarea acestora în orizontul de timp al analizei și că, pe de altă parte, punerea în funcțiune a unei rețele radio terestre presupune costuri mari și o perioadă îndelungată de implementare, este extrem de puțin probabil să existe interes din partea altor furnizori în a intra pe piețele relevante identificate corespunzătoare serviciilor de transmisie în format analogic a programelor publice de radiodifuziune, în benzile de frecvențe AM și FM.

În plus, tehnologiile de transmisie în format analogic sunt depășite, uzate moral, mai puțin stabile, fiind afectate de diverse tipuri de interferențe, fiind extrem de puțin probabil ca furnizorii să considere eficient din punct de vedere economic să investească într-o tehnologie perimată și, respectiv, să intre pe o piață în declin. Din punct de vedere al modului de utilizare a resurselor de spectru, transmisia în format digital este semnificativ mai eficientă, permițând transmiterea mai multor programe digitale prin intermediul aceluiași resurse de spectru prin care era transmis, anterior, un singur program în format analogic. În mod tradițional, programele de radiodifuziune în format analogic sunt transmise în benzi de frecvențe diferite (AM/FM), aparatele radio trebuind să fie reglate pe frecvențele respective. Astfel, în cazul transmisiei în format analogic, sunt utilizate resurse considerabile de spectru pentru un număr restrâns de programe, limitând posibilitățile de alegere a utilizatorilor finali. Pe de altă parte, transmisia programelor de radio în format digital, prin aplicarea multiplexării și a tehnicilor de comprimare, combină o serie de fluxuri într-o lățime de bandă relativ îngustă, în cadrul aceleiași frecvențe.

Din punctul de vedere al utilizatorilor finali, prin intermediul transmisiei digitale, operatorii au posibilitatea de a oferi și alte servicii adiționale pentru a îmbunătăți experiența acestora – interactivitate, servicii de calitate superioară („high definition”), informații adiționale despre programele de radiodifuziune transmise (numele interpreților, titlul albumelor din care fac parte piesele difuzate ș.a.m.d.), informații rutiere relevante etc.

Prin urmare, este puțin probabil ca în orizontul de timp al analizei pe piețele relevante identificate să intre alți furnizori, chiar și în condițiile în care barierele de natură legală caracteristice pieței din România ar

⁵⁴Potrivit Instrucțiunilor Comisiei Europene 2002/C165/03 pentru efectuarea analizelor de piață și determinarea puterii semnificative pe piață, pag. 15.

⁵⁵Licența a fost prelungită, cu caracter temporar, până la data de 31 august 2019 pentru serviciile de transmisie a programelor publice de radiodifuziune, respectiv 31 decembrie 2019 pentru serviciile de transmisie a programelor publice de televiziune, cu anumite condiții și limitări.

disparea, în principal din cauza declinului înregistrat de transmisia analogică terestră⁵⁶, și nu din cauza exercitării unei eventuale puterii de piață a SNR.

4.4. Puterea de contracarare a cumpărătorilor

Puterea de contracarare există atunci când un cumpărător sau grup de cumpărători ai unui serviciu este suficient de important pentru vânzător astfel încât să influențeze tariful pentru serviciul respectiv. În general, puterea de negociere a unui cumpărător poate fi dată de mărime, importanța comercială pe care o are pentru vânzător sau abilitatea sa de a migra către surse alternative de achiziționare.

În ceea ce privește analiza importanței economice pe care radiodifuzorii publici, în calitate de cumpărători ai serviciilor de transmisie furnizate de SNR, o au în raport cu aceasta, datele referitoare la veniturile înregistrate în perioada 2012 – 2016 arată că SRR și SRTV generau o pondere semnificativă a veniturilor din exploatare ale SNR. Structura veniturilor din exploatare realizate de SNR în perioada analizată este prezentată în tabelul nr. 2-a.

Tabelul nr. 2 – a. Structura veniturilor din exploatare realizate de SNR în perioada 2012 -2016

Venituri	2012 <i>mii lei</i>	2013 <i>mii lei</i>	2014 <i>mii lei</i>	2015 <i>mii lei</i>	2016 <i>mii lei</i>
Venituri din furnizarea serviciilor de transmisie a programelor SRR și SRTV	266.720	267.449	268.161	221.244	198.715
Venituri din furnizarea serviciilor de transmisie ocazională radiodifuzorilor privați	569	187	177	43	-
Venituri din închirieri de spații și suporturi antene	45.899	44.899	45.170	41.623	42.944
Alte venituri	25.520	24.375	24.305	26.033	25.137
TOTAL venituri din exploatare	338.709	336.909	337.813	288.943	266.795
Pondere veniturilor din furnizarea de servicii de transmisie a programelor SRR și SRTV în totalul veniturilor SNR	78,75%	79,38%	79,38%	76,57%	74,48%

Sursa: SNR

După cum se poate observa, ponderea veniturilor corespunzătoare serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale publice (venituri generate exclusiv de SRR și SRTV) în veniturile totale realizate de SNR a fost semnificativă, de peste 70% pe parcursul perioadei analizate, fapt ce denotă importanța foarte mare pentru activitatea SNR a achizițiilor realizate de cele două societăți. Această pondere a rămas relativ constantă în perioada 2012 – 2014, anii 2015 și 2016 marcând o scădere ușoară, cauzată de fapt de renunțarea la transmisia în format analogic a majorității programelor de televiziune, cu excepția TVR1. În tabelul nr. 2-b se poate observa scăderea ponderii veniturilor generate de SRTV concomitent cu creșterea ponderii veniturilor generate de SRR.

Tabelul nr. 2 - b. Ponderea veniturilor generate de SRR, respectiv de SRTV în totalul veniturilor din exploatare realizate de SNR în perioada 2012 – 2016

Pondere veniturilor generate de SRR/SRTV în totalul veniturilor din exploatare realizate de SNR	2012 %	2013 %	2014 %	2015 %	2016 %
Pondere veniturilor din servicii de transmisie a programelor SRR	40,0%	39,8%	40,2%	47,1%	51,7%
Pondere veniturilor din servicii de transmisie a programelor SRTV	38,6%	38,8%	38,7%	28,8%	22,9%

Sursa: SNR

⁵⁶În luna septembrie 2016, România era singura țară din cadrul Uniunii Europene care nu implementase complet obligațiile asumate în contextul trecerii de la transmisia în format analogic la transmisia în format digital a serviciilor de programe de televiziune (sursa: <http://www.cullen-international.com>). În ceea ce privește transmisia serviciilor de programe de radiodifuziune în format analogic, există deja planuri concrete pentru renunțarea la transmisia în format analogic în unele țări (de exemplu, în cazul Norvegiei sau al Elveției – sursa: <http://digitalradio.vlaanderen/data/documents/2.-Jacqueline-Bierhorst-WorldDAB-status.pdf>), transmisia în format digital implementându-se în din ce în ce mai multe țări din lume (sursa: <https://www.worlddab.org/country-information>).

De asemenea, conform datelor analizate, rezultă că piața cumpărătorilor de servicii de transmisie pe cale radioelectrică terestră a serviciilor de programe audiovizuale este foarte concentrată, SRTV și SRR fiind societățile care au generat peste 90% din veniturile obținute de SNR din furnizarea de servicii de transmisie, în perioada 2012 – 2016.

Gradul mare de concentrare a cererii pentru serviciile de transmisie și importanța semnificativă a radiodifuzorilor publici pentru activitatea SNR sunt indicii cu privire la manifestarea unei puteri de contracarare din partea cumpărătorilor la nivelul piețelor analizate.

În același timp, ANCOM a analizat comportamentul de piață al SNR, în mod particular în ce măsură tarifele percepute de SNR au fost influențate de procesul de negociere cu SRR, respectiv SRTV, inclusiv în ce măsură SNR ar putea abuza, în orizontul de timp al analizei, de presupusa sa putere de piață în ipoteza în care ar dori impunerea unei creșteri tarifare, urmărindu-se dacă principalii cumpărători dețin pârghiile necesare pentru a-l contracara în demersul de a pune în practică creșterea tarifară vizată.

Astfel, ca urmare a rezultatelor analizei precedente de piață, în anul 2009, SNR i-a fost impusă obligația de control al tarifelor, inclusiv de fundamentare a acestora în funcție de costuri. Tarifele fundamentate în funcție de costuri trebuiau determinate pe baza unui model de calculație a costurilor⁵⁷ realizat de către SNR, pe baza unui regulament aprobat de Autoritate. Practic, SNR a avut obligația de a dezvolta și implementa modelul de calculație a costurilor pentru anul 2010 și de a-l pune la dispoziția Autorității împreună cu documentația aferentă până la data de 1 iunie 2011. Ulterior, SNR avea obligația de a implementa anual modelul de calculație a costurilor, pentru fiecare exercițiu financiar. Mai mult, ca măsură tranzitorie, până la implementarea obligației de fundamentare pe costuri a tarifelor, SNR avea inclusiv posibilitatea de a majora tarifele pentru serviciile de transmisie pe cale radioelectrică a serviciilor de programe audiovizuale furnizate de radiodifuzorii publici o singură dată, cu aprobarea prealabilă a Autorității. Eventuala majorare nu putea depăși rata inflației.

La începutul anului 2010, SNR a transmis către ANCOM o solicitare de aprobare a majorării tarifelor practicate, motivația principală fiind legată de presiunile inflaționiste exercitate asupra costurilor serviciilor respective⁵⁸. În urma analizei documentelor și a clarificărilor aduse ulterior, ANCOM a aprobat parțial majorarea tarifelor reglementate, în funcție de solicitările particulare formulate de SNR, emițând, totodată, și o serie de recomandări privind modul de alocare a costurilor și de structurare a acestora în stabilirea tarifelor pentru serviciile reglementate. În scop informativ, tarifele maxime ce puteau fi percepute de SNR pentru serviciile de transmisie a programelor audiovizuale publice, în funcție de caracteristicile emițătoarelor considerate, sunt publicate pe pagina de internet a ANCOM⁵⁹. Cu toate acestea, deși SNR a primit aprobarea din partea ANCOM de a majora tarifele variabile practicate în relația cu SRR și SRTV, în fapt, a menținut constant nivelul tarifelor aferente serviciilor de transmisie a programelor publice de televiziune și de radiodifuziune din anul 2008 până în prezent.

Conform răspunsului SNR la solicitarea de informații transmisă în vederea realizării prezentei analize de piață, a rezultat că, în perioada 2012 - 2015, tarifele aferente serviciilor de transmisie furnizate au fost negociate cu SRTV și SRR prin contracte comerciale. SNR a încercat, la sfârșitul fiecărei perioade contractuale să aplice tarifele aprobate de ANCOM, dar demersul său a fost fără succes. În fapt, tarifele aplicate de către SNR în relația cu SRTV sunt cele din anul 2005, respectiv din anul 2008 în relația cu SRR. Așadar, se poate concluziona că, în măsura în care SNR și-ar fi putut manifesta puterea semnificativă pe piață, ar fi reușit să impună creșterile tarifare aprobate de Autoritate, de-a lungul perioadei analizate. Mai mult, SNR nu a reușit să impună nicio creștere tarifară, nici măcar în ceea ce privește indexarea tarifelor cu indicele corespunzător

⁵⁷Bazat pe metoda costurilor complet alocate, utilizând drept standard de cost costurile istorice.

⁵⁸SNR a invocat, pe de o parte, faptul că în perioada 2004 – 2008 și-a modernizat rețeaua, tarifele fiind menținute la un nivel constant din anul 2005, cu o singură indexare de 5% în anul 2008 doar în cazul tarifelor percepute SRR, dar și creșterea costurilor cu furnizarea serviciilor de transmisie (energie electrică, combustibili, materiale etc.), pe de altă parte.

⁵⁹Conform anexei la răspunsul ANCOM nr. SC-DER-11727/26.04.2010, disponibil pe pagina de internet a Autorității la următoarea adresă: http://www.ancom.org.ro/uploads/articles/file/decizii/Decizie_aprobare%20majorare%20tarife%20SNR.pdf.

inflației, pe o perioadă lungă de timp⁶⁰. În plus, așa cum rezultă din modelele de cost transmise anual de către SNR, nivelul tarifelor practicate nu acoperă costurile, astfel încât nu pot fi considerate excesive.

Așadar, din analiza informațiilor și a datelor istorice disponibile ANCOM pentru perioada 2009 – 2016 rezultă că principalii cumpărători ai serviciilor de transmisie furnizate de SNR dețin o putere de negociere apreciabilă, fiind capabili să influențeze tarifele percepute de aceasta și, în fapt, să se comporte ei înșiși în mod independent față de vânzător.

În plus, având în vedere prevederile legale în vigoare, sursele de finanțare a serviciilor de transmisie furnizate de SNR radiodifuzorilor publici sunt reprezentate de alocații de la bugetul de stat, stabilite și aprobate de Parlamentul României, într-o măsură apreciabilă, în mod independent de prioritățile și planurile de dezvoltare ale SRTV și SRR și, implicit, ale SNR. Un astfel de mecanism de finanțare determină constrângeri suplimentare în ceea ce privește comportamentele de piață ale societăților considerate.

În concluzie, opinia Autorității este că radiodifuzorii publici pot exercita constrângeri asupra comportamentului de piață al SNR, putându-și manifesta puterea de contracarare, ceea ce înseamnă că operatorul monopolist nu are posibilitatea de a-și utiliza puterea de piață, în mod particular sub forma practicării unor tarife excesive, în orizontul de timp al analizei.

4.5. Concluzii cu privire la identificarea potențialilor furnizori cu putere semnificativă pe piețele serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune și radiodifuziune

Având în vedere faptul că analiza criteriului *puterea de contracarare a cumpărătorilor* a condus la concluzia că acesta este îndeplinit, Autoritatea consideră că SNR nu mai deține putere semnificativă pe următoarele piețe relevante de gros:

1. *Piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune.*
2. *Piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM.*
3. *Piața serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe AM.*

4.6. Retragera obligațiilor impuse în sarcina Societății Naționale de Radiocomunicații S.A.

Potrivit prevederilor art. 16 alin. (3) din Directiva-cadru, autoritățile de reglementare în comunicații trebuie să retragă obligațiile impuse dacă, în urma realizării unei analize, rezultă că pe piețele respective există concurență. Cu atât mai mult, în cazul în care piețele reglementate nu mai prezintă caracteristici care pot justifica impunerea de măsuri *ex ante*, obligațiile specifice impuse anterior în sarcina furnizorilor cu putere semnificativă trebuie retrase, astfel cum dispune și art. 93 alin. (3) teza I din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011. Astfel, atunci când nu se mai justifică impunerea de obligații ca urmare a nedeșemnării unor furnizori cu putere semnificativă pe piețele relevante identificate, obligațiile în vigoare trebuie retrase.

Având în vedere că pe piețele relevante corespunzătoare serviciilor de transmisie a programelor audiovizuale publice în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre, SNR nu a mai fost identificat furnizor cu putere semnificativă de piață, ANCOM nu mai poate menține sau impune noi obligații acesteia. Prin urmare, în cazul în care Autoritatea a impus anterior măsuri de reglementare în sarcina SNR, acestea trebuie retrase.

Astfel, ANCOM propune retragerea obligației de control al tarifelor, inclusiv de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri pe baza unui sistem de contabilitate a costurilor, impuse anterior în sarcina SNR.

⁶⁰Din anul 2005 în relația cu SRTV, respectiv din anul 2008 în relația cu SRR.

Retragerea obligației impuse SNR pe cele trei piețe nu va afecta utilizatorii finali ai serviciilor publice de programe de televiziune, de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe FM și de programe de radiodifuziune în banda de frecvențe AM, nici direct, prin posibilitatea creșterii tarifelor abonamentelor de radio și TV (acestea fiind eliminate începând cu data de 01.02.2017), nici indirect, prin posibilitatea scăderii calității programelor oferite de către SRTV și SRR ca urmare a reducerii bugetelor aferente realizării lor, în cazul în care s-ar încerca creștere cheltuielilor cu transmisia lor, deoarece atât SRTV, cât și SRR au demonstrat că au putere de negociere a tarifelor practicate de către SNR.

4.7. Intrarea în vigoare a retragerii obligațiilor

În general, atunci când sunt retrase anumite obligații impuse în sarcina unui furnizor cu putere semnificativă, este necesar ca utilizatorii care sunt afectați de această măsură să cunoască din timp schimbările intervenite pe piață.

De asemenea, atunci când sunt retrase anumite măsuri de reglementare, în principiu, concurenții ar putea avea nevoie de o perioadă de adaptare a planurilor lor de afaceri pentru a putea răspunde posibilelor schimbări ale obligațiilor existente. Potrivit dispozițiilor art. 93 alin. (3) teza a-II-a din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, *„Decizia președintelui ANCOM prin care se retrag obligații impuse unui furnizor de rețele sau de servicii de comunicații electronice va stabili un termen corespunzător de la care încetează obligațiile respective, pentru a permite persoanelor care sunt afectate prin luarea acestei măsuri să se adapteze la noile condiții.”* De regulă, acest termen nu poate depăși un an.

Având în vedere că singurii operatori la nivel de gros care ar fi putut fi afectați de retragerea obligațiilor impuse anterior în sarcina SNR sunt SRTV și SRR, operatori cu putere mare de contracarare pe această piață, ANCOM propune retragerea obligației începând cu data de 1 ianuarie 2018. Termenul menționat oferă posibilitatea tuturor părților implicate în a-și realiza propriile calcule în vederea unor eventuale negocieri privind tarifele de transmisie a programelor publice de radio și televiziune în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre.

Totodată, în ceea ce privește obligația de control al tarifelor, inclusiv de fundamentare a tarifelor în funcție de costuri pe baza unui sistem de contabilitate a costurilor realizat în conformitate cu regulamentul aprobat de Autoritate, trebuie avută în vedere particularitatea obligației, respectiv de **a implementa anual modelul de calculație a costurilor, pentru fiecare exercițiu financiar**, și de a-l transmite ANCOM în termen de cel mult 60 de zile de la data publicării situațiilor financiare anuale reglementate prin legislația financiar-contabilă, dar nu mai mult de 9 luni de la încheierea exercițiului financiar pentru care acestea se întocmesc.

Prin urmare, pentru exercițiul financiar aferent anului 2017, SNR va avea obligația de a realiza și implementa modelul de calculație a costurilor conform dispozițiilor Deciziei președintelui ANCOM nr. 178/2010 pentru aprobarea Regulamentului privind realizarea modelului de calculație a costurilor, bazat pe metoda costurilor complet alocate, de către Societatea Națională de Radiocomunicații – S.A.. Astfel, documentația, modelul de calculație a costurilor și raportul auditorului trebuie transmise ANCOM în termen de cel mult 60 de zile de la data publicării situațiilor financiare anuale reglementate prin legislația financiar-contabilă, dar nu mai mult de 9 luni de la încheierea exercițiului financiar aferent anului 2017, conform dispozițiilor Deciziei președintelui ANCOM nr. 178/2010 pentru aprobarea Regulamentului privind realizarea modelului de calculație a costurilor, bazat pe metoda costurilor complet alocate, de către Societatea Națională de Radiocomunicații – S.A.

Procedura de consultare publică

În conformitate cu prevederile art. 135 din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, ANCOM a supus prezentele măsuri consultării publice naționale, în perioada 6 octombrie – 6 noiembrie 2017⁶¹. Nu au fost primite observații în perioada de consultare publică națională.

Prezentele măsuri au fost transmise și Consiliului Concurenței, care a exprimat un punct de vedere favorabil acestora prin intermediul adresei nr. 14063/08.11.2017, înregistrată la ANCOM cu nr. SC-31220/09.11.2017.

De asemenea, în conformitate cu dispozițiile art. 97 alin. (1) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011, după parcurgerea procedurii de consultare publică națională, Autoritatea a notificat aceste măsuri Comisiei Europene, OAREC și autorităților naționale de reglementare din celelalte state membre ale Uniunii Europene.

La data de 13 decembrie 2017, Comisia Europeană și-a exprimat acordul⁶² cu privire la măsurile propuse de ANCOM.

Potrivit prevederilor art. 97 alin. (2) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 111/2011 ANCOM poate adopta măsurile propuse, având în vedere scrisoarea de răspuns transmisă de Comisia Europeană.

Având în vedere toate aspectele de mai sus, vă propunem adoptarea măsurilor în forma notificată Comisiei Europene în data de 14 noiembrie 2017.

Luând în considerare cele de mai sus, a fost elaborat prezentul proiect privind identificarea piețelor relevante ale serviciilor de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor radioelectrice terestre a serviciilor publice de programe de televiziune și radiodifuziune, pe care, dacă sunteți de acord, vă rugăm să îl aprobați.

⁶¹<http://www.ancom.org.ro/formdata-269-49-336>

⁶² A se vedea „Decizia Comisiei în Cazul RO/2017/2036: Serviciile de transmisie în format analogic prin intermediul sistemelor terestre de radiodifuziune furnizate radiodifuzorilor publici pentru difuzarea de programe publice de televiziune și radio către utilizatorii finali - Analiza pieței; Articolul 7 alineatul (3) din Directiva 2002/21/CE: nu există observații”.